

8

MAŁY
Leonardo
JĘZYK POLSKI

*Sprawdź swoje kompetencje
po sześciu latach nauki*

12-13 lat

UDOSTĘPNIŁ:

TATANATI

BIMART

WYDAWNICTWO

MAŁY *Leonardo*

JĘZYK POLSKI

Sprawdź swoje kompetencje
po sześciu latach nauki

12-13 lat

Cosette Ranger

Ilustracje: Arno

BIMART

WYDAWNICTWO

Udostępnił :

TATANATI

SPIS TREŚCI

■ ZAPAMIĘTAJ	3
1 BAJKI LA FONTAINE'A: PIES I WILK	6
<i>Czytanie</i>	7
<i>Ćwiczenia językowe</i>	8
2 MAŁY KSIĄŻĘ: PROSZĘ CIĘ... OSWÓJ MNIE!	10
<i>Czytanie</i>	11
<i>Ćwiczenia językowe</i>	12
3 UPIÓR RODU CANTERVILLE'ÓW: POWRÓT UPIORA	14
<i>Czytanie</i>	15
<i>Ćwiczenia językowe</i>	16
4 BAJKI KOTA NA PŁOCIE: WILK	18
<i>Czytanie</i>	19
<i>Ćwiczenia językowe</i>	20
5 LEGENDA O POWSTANIU RZYMU: WILCZYCA	22
<i>Czytanie</i>	27
<i>Ćwiczenia językowe</i>	28
6 CHORY Z UROJENIA: AKT III, SCENA 14	30
<i>Czytanie</i>	31
<i>Ćwiczenia językowe</i>	32
7 DZIECI Z TIMPELBACH: PIRACI	34
<i>Czytanie</i>	35
<i>Ćwiczenia językowe</i>	36
8 OBUDŹCIE MNIE ZA PÓŁ ROKU: NIEDŹWIEDŹ	38
<i>Czytanie</i>	39
<i>Ćwiczenia językowe</i>	40
9 JONATHAN LIVINGSTON MEWA: ZWYCIĘSKI DZIEŃ	42
<i>Czytanie</i>	43
<i>Ćwiczenia językowe</i>	44
■ PODSUMOWANIE	46
■ ROZWIĄZANIA ZADAŃ (wymowalne)	23

Rozumienie tekstu

Rodzaje rymów

- **Rym krzyżowy (przeplatany)** — odpowiedniki brzmieniowe znajdują się w zakończeniach wersów naprzemianległych: a b a b.
- **Rym parzysty (styczny)** — wiążący z sobą kolejne wersy układu: a a b b.
- **Rym okalający (obejmujący)** — odpowiedniki znajdują się w zakończeniach wersów przegrodzonych innymi rymującymi się wersami: a b b a.

Streszczenie

Podanie w skrócie formuły utworu albo zasadniczych myśli w dziele naukowym. Najważniejszymi cechami streszczenia są zwięzłość i rzetelność.

Narrator

Wprowadzona przez autora osoba opowiadająca w utworze epickim, nieidentyczna z twórcą dzieła. Narrator może być jednym z bohaterów utworu.

Język i styl

Rodzaje zdań (cel wypowiedzi)

- **Zdania oznajmujące** — za ich pomocą powiadamy kogoś o czymś. Najczęściej kończą się kropką.
- **Zdania pytające** — pytamy o kogoś lub o coś. Kończą się znakiem zapytania.
- **Zdania rozkazujące** — wyrażają polecenie, prośbę, rozkaz. Kończą się kropką lub wykrzyknikiem.
- **Zdania wykrzyknikowe** — kończą się wykrzyknikiem.

Okolicznik

Jest określeniem czasownika i w zależności od znaczenia może być okolicznikiem:

- czasu (śpi wieczorem); ● celu (idzie po zakup); ● sposobu (chodzi ładnie);
- przyczyny (pękl ze śmiechu); ● miejsca (mieszka w jaskini).

Rodzaje zdań (budowa)

- **Zdania pojedyncze** — zawierają jedno orzeczenie.
- **Zdania złożone** — zawierają więcej niż jedno orzeczenie.
 - **podrzędnie** — jedno ze zdań składowych jest nadrzędne, drugie — podrzędne. Zdanie podrzędne zastępujące przydawkę w zdaniu nadrzędnym nazywamy przydawkowym.
 - **współrzędnie** — składają się ze zdań składowych równorzędnych. Dzielimy je na: łączone (spójniki: i, a, oraz, ani); rozłączne (spójniki: albo, lub, bądź, czy); wynikowe (spójniki: więc, dlatego, toteż); przeciwstawne (spójniki: ale, lecz, jednak).

Orzeczenie czasownikowe i imienne

- **Orzeczenie czasownikowe** — wyrażone jest czasownikiem w formie osobowej lub nieosobowej zakończonej na —no, —to.
- **Orzeczenie imienne** — składa się z dwóch części:
 - łącznika, który najczęściej jest osobową formą czasownika: być, stać się, zostać;
 - orzecznika, który jest wyrażony rzeczownikiem, przymiotnikiem, liczebnikiem lub inną częścią mowy.

Orzecznik wyrażony rzeczownikiem i przymiotnikiem

Orzecznik wyrażony rzeczownikiem ma formę narzędnika (np. Janek jest harcerzem.).
Orzecznik wyrażony przymiotnikiem ma formę mianownika (np. Ona jest piękna.).

Dopełnienie bliższe i dalsze

- **Dopełnienia bliższe** przy zamianie konstrukcji zdania z czynnej na bierną stają się podmiotami (np. Janek pisze list. List jest pisany przez Janka.).
- **Dopełnienia dalsze** nie mogą stać się podmiotami (np. Janek przygląda się mamie.).

Sposoby wyrażania przydawek

Przydawka może być wyrażona: ● przymiotnikiem (grzeczny chłopiec);
● zaimkiem (jego ubranie); ● rzeczownikiem (dom ojca);
● liczebnikiem (siódma pieczęć); ● wyrażeniem przyimkowym (dom z cegły).

Formy dokonane czasowników

Tworzymy je od form niedokonanych poprzez dodanie przedrostka (pisać — napisać, przepisać, dopisać, zapisać).

Czas przyszły

- **Czas przyszły czasowników dokonanych** ma formę prostą (zapisze, przeczyta, zje).
- **Czas przyszły czasowników niedokonanych** ma formę złożoną (będzie pisał — będzie pisać, będzie czytał — będzie czytać, będzie jadł — będzie jeść). Składa się ona ze słowa posiłkowego „być” oraz formy czasu przyszłego lub bezokolicznika.

Tryb przypuszczający

Wyrażamy za jego pomocą przypuszczenie lub warunek. Charakterystyczną cechą trybu przypuszczającego jest obecność cząstki „by”. Może ona występować po czasownikach — wówczas piszemy ją łącznie (pisałby, czytałby) lub przed (by pisali, by czytał). Uwaga, w formach trybu przypuszczającego przesuwamy akcent (pisałby, czytałby, zrobilibyście).

Strona czynna i bierna

- **Czasownik w stronie czynnej** wskazuje, że podmiot oznacza wykonawcę czynności (np. Julia idzie do sklepu.).
- **Czasownik w stronie biernej** wskazuje, że podmiot jest przedmiotem czynności (np. Pożar został ugaszony przez strażaków.).

Zaimki rzeczowne

Funkcją zaimków rzeczownych jest zastępowanie rzeczowników (np. Kazik jest świetnym piosenkarzem. Lubię go słuchać całymi godzinami.).

Wyrazy pokrewne

Są to wyrazy należące do tej samej rodziny. Zawierają przez to wspólny rdzeń (np. droga, dróżka, drogowy, podróżnik).

Synonimy

Są to wyrazy bliskoznaczne lub równoznaczne (np. ziemniak — kartofel, podatny — uległy, wandal — szkodnik).

Pole wyrazowe

Jest to zespół wyrazów skupionych wokół jednego słowa — hasła. Np. do pola wyrazowego skupionego wokół hasła „medycyna” należą wyrazy: lekarz, pielęgniarka, szpital, recepta, klinika, operacja, zabieg, itd.

19

Związek rządu

Polega na tym, że wyraz podrzędny podporządkowuje się gramatycznie wyrazowi nadrzędnemu (np. rzeczownik wchodzący w związek z czasownikiem podporządkowuje mu formę przypadku: kupił (kogo?, co?) buty, brakuje (kogo?, czego?) chleba).

Ortografia i interpunkcja

20

Pisownia „nie” z czasownikami

„Nie” z czasownikami piszemy osobno (nie wie, nie idą, nie trzeba). Wyjątkami są: nienawidzić, niedomagać, niepokoić, niedowidzieć.

21

Pisownia „nie” z rzeczownikami

„Nie” z rzeczownikami piszemy łącznie (nieład, nieprzyjaciel, niepalenie, nieprzyniesienie). Zasady nie stosuje się w zdaniach o konstrukcji przeciwstawnej (np. Nie przyjaciel to, lecz wróg.).

22

Przecinek oddzielający przydawki

Oddzielamy przecinkiem stojące obok siebie równorzędne przydawki nie połączone spójnikiem (np. To są dzieci miłe, grzeczne, kulturalne.).

23

Przecinek oddzielający wołacze i wykrzykniki

Oddzielamy przecinkiem wołacze (np. Edyto, muszę ci coś powiedzieć.) i wykrzykniki (np. Hej, co tam robisz?).

24

Przecinek w zdaniu złożonym podrzędnie

Zawsze oddzielamy przecinkiem zdanie nadrzędne od podrzędnego. Uwaga, jeśli przed spójnikiem „który” stoi przyimek, przesuwamy przecinek (np. Spotkałam Karola, o którym ci tyle opowiadałam.).

25

Przecinek w zdaniu złożonym współrzędnie

- Zawsze rozdzielamy zdania składowe połączone bezspójnikowo (np. Szedł ulicą, czytał gazetę.).
- Stawiamy przecinek przed spójnikami przeciwstawnymi (ale, lecz, jednak) i wynikowymi (więc, toteż, dlatego, zatem).
- Stawiamy przecinek przed spójnikiem „a” (np. Ja ci śpiewam, a ty śpisz.).
- Nie stawiamy przecinka przed spójnikami łącznymi (i, oraz, ani) i rozłącznymi (albo, lub, bądź).
- Stawiamy przecinek przed spójnikami powtórzonymi (np. I deszcz pada, i słońce świeci.).

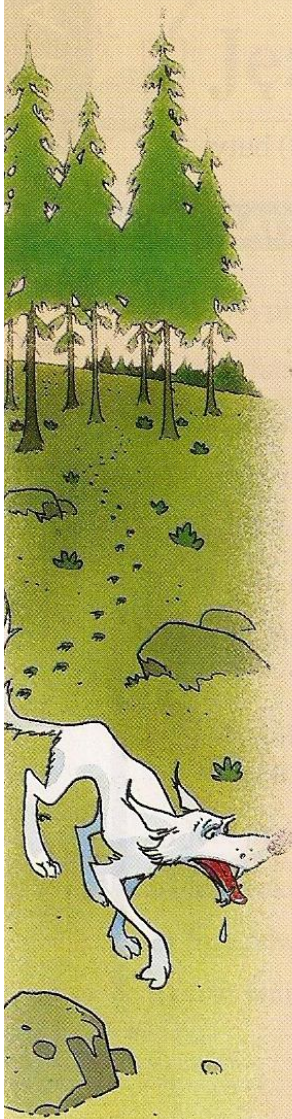
Pies i wilk

Jeden bardzo mizerny wilk — skóra a kości,
Myszkując po zamrozkach, kiedy w łapy dmucha,
Zdybie przypadkiem brysia Jegomości,
Bernardyńskiego karku, sędziowskiego brzucha:
5 Sierść na nim błyszczy, gdyby szmelcowana,
Podgardle tłuste, zwiśnię do kolana.

«A witaj, panie kumie!! Witaj, panie brychu!
Już od lat kopy o was ni widu, ni slychu,
Wtedyś był mały kondlik — ale kto nie z postem,
10 Prędko zmienia figurę!
 «Jakże służy zdrowie?»
 «Niczego» — brysio odpowie,
 I za grzeczność kiwnął chwostem.
 «Oj! oj!... niczego! — widać ze wzrostu i tuszy! —
15 Co za łeb — mój Boże! choć walić obuchem —
 A kark jaki! a brzuch jaki!
 Brzuch — niech mnie porwą sobaki,
 Jeżeli, uczciwszy uszy,
 Wieprza widziałem kiedy z takim brzuchem!»
20 «Żartuj zdrów, kumie wilku; lecz mówiąc bez żartu,
 Jeśli chcesz, możesz sobie równie wypchać boki.»
 «A to jak, kiedyś łaskaw?»

 «Ot tak — bez odwłoki
 Bory i nory oddawszy czartu
25 I łajdackich po polu wyrzekłszy się świstań,
 Idź między ludzi — i na służbę przystań!»
 «Lecz w tej służbie co robić? — wilk znowu zapyta.
 «Co robić? — dziecko jesteś — służba wyśmienita
 Ot jedno z drugim: nic a nic!
30 Dziedzińca pilnować granic,
 Przybycie gości szczekaniem głosić,
 Na dziada warknąć, Żyda potarmosić,
 Panom pochlebiać ukłonem,
35 Sługom wachlować ogonem.
 A za toż, bracie, niczego nie braknie:
 Od panów, paniątek, dziewczek,
 Okruszyn, kostek, poliwek,
 Słowem, czego dusza łaknie.»
40 Pies mówił, a wilk słuchał: uchem, gębą, nosem,
 Nie stracił słówka; połknął dyskurs cały
 I nad smacznej przyszłości medytując losem,
 już obiecane wietrzył specyjały!

Wtem patrzy... «A to co?» — «Gdzie?» — «Ot tu, na karku».
45 «Eh, błazeństwo!...» — «Cóż przecie?» — «Oto, widzisz, troszkę
 Przyczესano — bo na noc kładą mi obróżkę,
 Ażebym lepiej pilnował folwarku!»
 «Czyż tak? pięknaś wiadomość schował na ostatku.»
 «I cóż, wilku, nie idziesz?»

«Co nie, to nie, bratku:
 Lepszy w wolności kęsek lada jaki
 Niżli w niewoli przysmaki» —
 Rzekł — i drapnąwszy, co miał skoku w łapie,
 Aż dotąd drapie!

Jean de La Fontaine „Bajki” tłum. Adam Mickiewicz
 Państwowy Instytut Wydawniczy 1971

ROZUMIENIE TEKSTU

1 Połącz słowa z bajki z ich definicjami:

— skóra a kości	●	●	dobrze odżywiony, otyły
— myszkować	●	●	chudy, zabiedzony
— zdybać	●	●	zaglądać do różnych miejsc
— sędziowskiego brzucha	●	●	uciec w popłochu
— od lat kopy	●	●	wysłuchał bardzo uważnie
— chwost	●	●	być unizonym
— pochlebiać ukłonem	●	●	ogon
— nie stracił ni słówka	●	●	od dawna
— medytować	●	●	spotkać nieoczekiwanie
— drapnąć	●	●	rozmyślać

2 Czy dobrze rozumiałeś?

- a) Do czego pies usiłuje przekonać wilka?
 (w. 20–26)
- b) Co miałyby wilk w zamian? (w. 35–38)

- c) Jak musiałby na to zasłużyć? (w. 28–34)

- d) Przepisz dwa wersy, które mówią o tym, że wilk jest już przekonany.

- e) Przepisz wers, w którym sytuacja nagle się zmienia.

- f) Które słowo powoduje paniczną ucieczkę wilka?

3 Uzupełnij zdania odpowiednimi przymiotnikami: trudne — łatwe — wygodne — awanturnicze — niebezpieczne — monotonne — bezbarwne — wolne.

- Pies prowadził życie
- Wilk prowadził życie

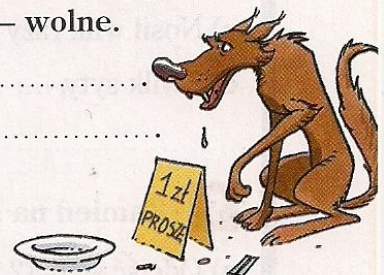
4 Wersyfikacja.

a) Z ilu sylab składają się wersy:

1. — 6. — 10. — 11. — 12. — 31. —

b) Jakie rymy występują w obrębie wersów:

- 1–4:
- 5–8:
- 43–46:

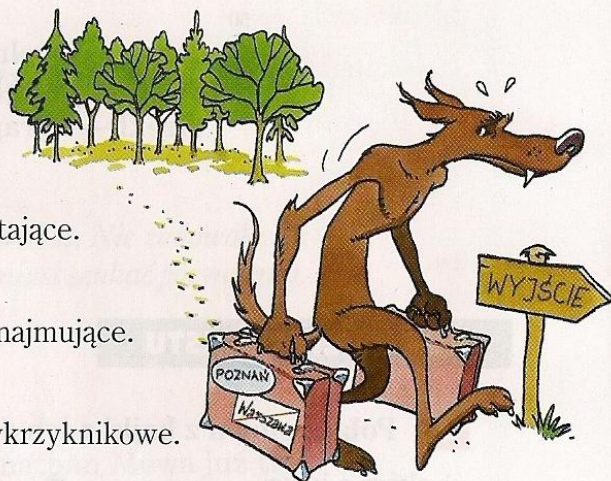

GRAMATYKA

5 Rozpoznaj rodzaje zdań.

a) Co będę musiał zrobić?	●	● Zdanie pytające.
b) Uciekajcie z lasu.	●	● Zdanie oznajmujące.
c) Jedźcie za mną.	●	● Zdanie wykrzyknikowe.
d) Zobaczył wyleniały kark psa.	●	● Zdanie rozkazujące.
e) Jaki jesteś chudy!	●	
f) A cóż to takiego?	●	
g) Trzeba było wydać bitwę.	●	
h) Jaki gruby był brytan!	●	

6 Przekształć następujące zdania na zdania pytające.

- a) Pies przekonał wilka.
.....
.....
- b) Wilk zgodził się z psem.
.....
.....
- c) Wilk uciekł.
.....
.....

7 Przekształć następujące zdania na zdania wykrzyknikowe.

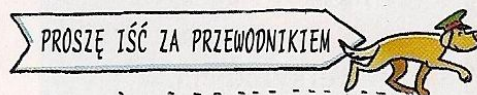
- a) Ten wilk nędznie wyglądał.
.....
.....
- b) To jest trudne życie.
.....
.....
- c) Pies jest posłuszny.
.....
.....

8 Pies i wilk występują w wielu przysłowiach i powiedzeniach. Uzupełnij je i wyjaśnij ich znaczenie.

- a) Psy szczekają, a karawana
- b) Tu jest pies
- c) Nosił wilk razy kilka,
- d) I wilk syty,

9 Zamień na zdania rozkazujące.

- a) Odejść stąd. (2 os. l.p.)
- b) Iść za przewodnikiem (2 os. l.mn.)
- c) Kończyć pracę. (2 os. l.mn.)
- d) Trzymać się mocno. (2 os. l.p.)
- e) Czekać na dole. (2 os. l.p.)

10 Wyraż zakazy, używając formy przeczącej trybu rozkazującego w 2. osobie liczby pojedynczej.

- a) Wywoływać wilka z lasu.
- b) Patrzeć wilkiem.
- c) Wieszać na nim psy.
- d) Schodzić na psy.

ORTOGRAFIA

11 Dopisz przeczenie „nie”.

- a) Wilkowi wiodło się dobrze.
- b) Pies powiedział mu całej prawdy o swoim położeniu.
- c) Pies był zwierzęciem wolnym.
- d) Bardziej niż głodu wilk nawidził niewoli.

SŁOWNICTWO

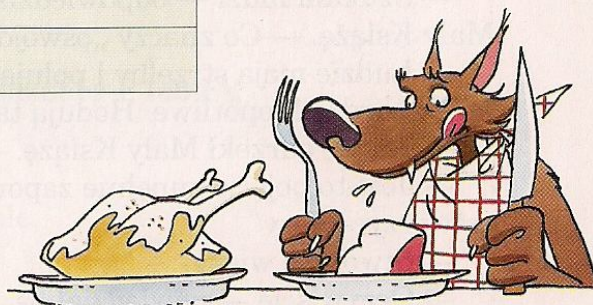
12 Do tabeli wpisz wyrazy pokrewne wg wskazanych znaczeń.

	zdrobnienie	zgrubienie	przymiotnik
<i>pies</i>			
<i>wilk</i>			

13 Wyjaśnij znaczenia następujących wyrażen:

- a) psia pogoda
- b) wilczy apetyt

WYPRACOWANIE

Streść bajkę „Pies i wilk” w około 30 słowach.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Proszę cię... oswój mnie!

Mały Książę, który nie ma ani rodziców ani rodziny, postanawia opuścić swoją małą planetę, aby zwiedzić świat. Pewnego ranka znalazł się na Ziemi. Spotyka tutaj po raz pierwszy lisa.

Wtedy pojawił się lis.

— Dzień dobry — powiedział lis.

— Dzień dobry — odpowiedział grzecznie Mały Książę i obejrzał się, ale nic nie dostrzegł.

— Jestem tutaj — posłyszał głos — pod jabłonią!

— Ktoś ty? — spytał Mały Książę — Jesteś bardzo ładny...

— Jestem lisem — odpowiedział lis.

— Chodź pobawić się ze mną — zaproponował Mały Książę. — Jestem taki smutny...

— Nie mogę bawić się z tobą — odparł lis. — Nie jestem oswojony.

— Ach, przepraszam — powiedział Mały Książę. Lecz po namyśle dorzucił:

— Co znaczy „oswojony”?

— Nie jesteś tutejszy — powiedział lis.

— Czego szukasz?

— Szukam ludzi — odpowiedział

Mały Książę. — Co znaczy „oswojony”?

— Ludzie mają strzelby i polują — powiedział lis.

— To bardzo kłopotliwe. Hodują także kury, i to jest interesujące. Poszukujesz kur?

— Nie — odrzekł Mały Książę. — Szukam przyjaciół. Co znaczy „oswoić”?

— Jest to pojęcie zupełnie zapomniane — powiedział lis. — „Oswoić” znaczy „stworzyć więzy”.

— Stworzyć więzy?

— Oczywiście — powiedział lis. — Teraz jesteś dla mnie tylko małym chłopcem, podobnym do stu tysięcy małych chłopców. Nie potrzebuję ciebie. I ty także mnie nie potrzebujesz. Jestem dla ciebie tylko lisem, podobnym do stu tysięcy innych lisów. Lecz jeżeli mnie oswoisz, będziemy się nawzajem potrzebować. Będiesz dla mnie jedyny na świecie. I ja będę dla ciebie jedyny na świecie.

— Zaczynam rozumieć — powiedział Mały Książę. — Jest jedna róża... zdaje mi się, że ona mnie oswoiła...

— To możliwe — odrzekł lis. — Na Ziemi zdarzają się różne rzeczy...

— Och, to nie zdarzyło się na Ziemi — powiedział Mały Książę.

Lis zaciekał się:

— Na innej planecie?

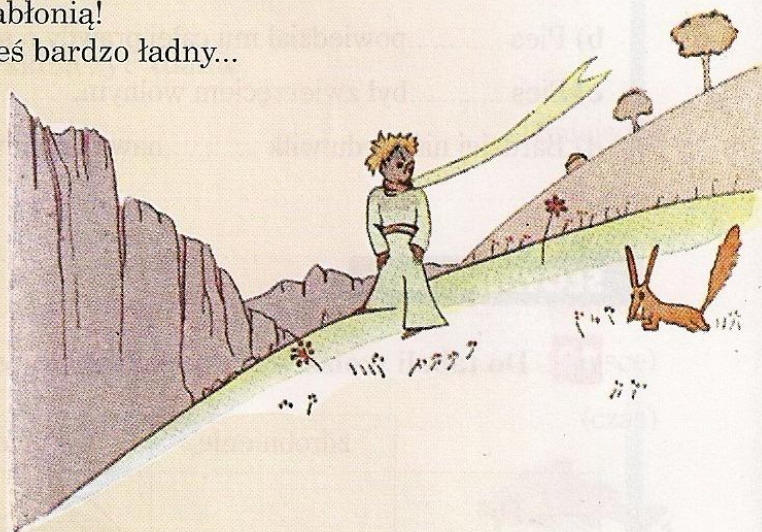
— Tak.

— A czy na tej planecie są myśliwi?

— Nie.

— To wspaniałe! A kury?

— Nie.

Nie ma rzeczy doskonałych — westchnął lis i zaraz powrócił do swej myśli.
 — Życie jest jednostajne. Ja poluję na kury, ludzie polują na mnie.
 Wszystkie kury są do siebie podobne i wszyscy ludzie są do siebie podobni. To mnie trochę nudzi. Lecz jeśli byś mnie oswoił, moje życie nabrałoby blasku. Z daleka będę rozpoznawał twoje kroki — tak różne od innych. Na dźwięk cudzych kroków chowam się pod ziemię. Twoje kroki wywabią mnie z jamy jak dźwięki muzyki. Spójrz! Widzisz tam łany zboża? Nie jem chleba. Dla mnie zboże jest nieużyteczne. Łany zboża nic mi nie mówią. To smutne! Lecz ty masz złociste włosy. Jeśli mnie oswoisz, to będzie cudownie. Zboże, które jest złociste, będzie mi przypominało ciebie. I będę kochać szum wiatru w zbożu...

Lis zamilkł i długo przypatrywał się Małemu Księżciu.

— Proszę cię... oswoj mnie — powiedział.

— Bardzo chętnie — odpowiedział Mały Książę — lecz nie mam dużo czasu. Muszę znaleźć przyjaciół i nauczyć się wielu rzeczy.

— Poznaje się tylko to, co się oswoi — powiedział lis. — Ludzie mają zbyt mało czasu, aby cokolwiek poznać. Kupują w sklepach rzeczy gotowe. A ponieważ nie ma magazynów z przyjaciółmi, więc ludzie nie mają przyjaciół. Jeśli chcesz mieć przyjaciela, oswoj mnie!

Antoine de Saint-Exupéry „Mały Książę”, tłum. Jan Szwykowski
Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1988

ROZUMIENIE TEKSTU

1 Jaką definicję nadaje lis słowu „oswoić”?
 Jak ty ją rozumiesz?

2 Co znaczy „oswoj mnie” w tym tekście? Wykreśl to, co nie pasuje.
 — Kochaj mnie, — zostanemy przyjaciółmi, — zainteresuj się mną, — wytresuj mnie.

3 Oto uczucia lisa przed oswojeniem i po .
 Podkreśl raz „przed”, a dwa razy „po”.

- a) Nie potrzebuję ciebie.
- b) Twoje kroki będą jak dźwięki muzyki.
- c) Będziemy się nawzajem potrzebować.
- d) Moje życie jest jednostajne.
- e) Łany zboża nic mi nie mówią.
- f) Będziesz dla mnie jedyny na świecie.
- g) Wszyscy ludzie są do siebie podobni.
- h) Będę kochać szum wiatru w zbożu.

4 Podkreśl fragment zdania określający osobę, która mówi.

- a) Ktoś ty? — spytał Mały Książę.
— Jesteś bardzo ładny.
- b) Jestem tutaj — posłyszał głos
— pod jabłonią.
- c) Proszę cię... oswoj mnie
— powiedział.
- d) Ach, przepraszam — powiedział
Mały Książę.

5 Jakim znakiem interpunkcyjnym zaznaczona jest zmiana rozmówcy?

Przepisz najkrótszą replikę: Najdłuższa replika liczy linijek.

GRAMATYKA: zdanie pojedyncze i zdanie złożone

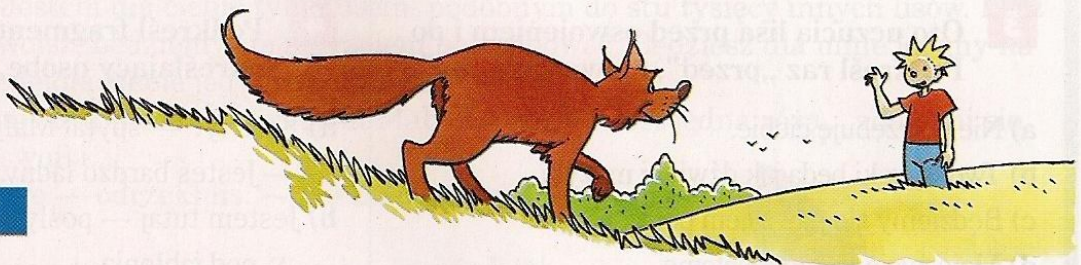
6 Uporządkuj w tabeli następujące zdania. Podkreśl w nich orzeczenia, a w zdaniach złożonych rozdziel pionową kreską zdania składowe.

- 1) Życie jest jednostajne. 2) Ja poluję na kury, ludzie polują na mnie. 3) Wszystkie kury są do siebie podobne i wszyscy ludzie są do siebie podobni. 4) To mnie trochę nudzi.
 5) Lecz jeśli byś mnie oswoił, moje życie nabrałoby blasku. (...) 6) Jeśli mnie oswoisz, to będzie cudownie. 7) Zboże, które jest złociste, będzie mi przypominało ciebie.

a) Zdanie pojedyncze	• •
b) Zdanie złożone współrzędnie	• •
c) Zdanie złożone podrzędnie	• • •

7 Połącz obie kolumny w taki sposób, aby otrzymać zdania podrzędnie złożone.

Mały Książę pozdrowił lisa,	• • jeśli mnie oswoisz.
Zostaniemy przyjaciółmi,	• • kiedy zostaniesz moim przyjacielem.
Nudzę się,	• • bo nie ma kur na twojej planecie.
Twoje kroki wywabiają mnie z jamy,	• • ponieważ moje życie jest jednostajne
Nie ma rzeczy doskonałych,	• • który czekał pod jabłonią.

ODMIANA

8 Zgodność czasów!

„Lecz jeśli byś mnie oswoił, moje życie nabrałoby blasku. Potrzebowalibyśmy siebie, pokochałbym kolor pszenicy, odwiedzałbyś mnie i zostalibyśmy przyjaciółmi.”

Przepisz te zdania, zamieniając tryb przypuszczający (warunkowy) na czas przyszły.

Kiedy mnie oswoisz,

9 Czas teraźniejszy: odmień przez wskazane osoby czasowniki: umieć, rozumieć, lubić.

ja {
.....
.....

my {
.....
.....

oni, one {
.....
.....

SŁOWNICTWO

10 Pogrupuj słowa należące do tych samych rodzin.

przyjazny, pożytek, widok, używać, niewidoczny, rozum, widokówka, bezużyteczny, przyjaźń, rozumny, nieprzyjaciel, zrozumiały

użyteczny

przyjaciel

widzieć

rozumieć

11 Zabawa „przymiotnikowa”. Hasłami są przymiotniki użyte przez lisa. Wpisz je do diagramu. Litery z oznaczonych pól utworzą hasło-rozwiązanie.

- 1. hodowla kur
- 2. życie.
- 3. polowanie.
- 4. pojęcie „oswoić”
- 5. kolor włosów
Małego Księcia.
- 6. wszyscy ludzie.
- 7. rzeczy
w sklepach.

1.						2.						5.				
2.															6.	
3.															10.	
4.																
5.																4.
6.																8.
7.																9.

HASŁO [] [] [] [] [] [] [] [] [] [] []

WYPRACOWANIE

Napisz następujący tekst w formie dialogu.

„Przestraszył się, że pomylił planety, gdy na piasku poruszył się pierścień o księżycowym blasku. Dobry wieczór, powiedział Mały Książę na wszelki wypadek. Dobry wieczór, odpowiedział wąż. Na jakiej planecie się znalazłem? spytał Mały Książę. Na Ziemi, w Afryce, odpowiedział wąż.”

Powrót upiora

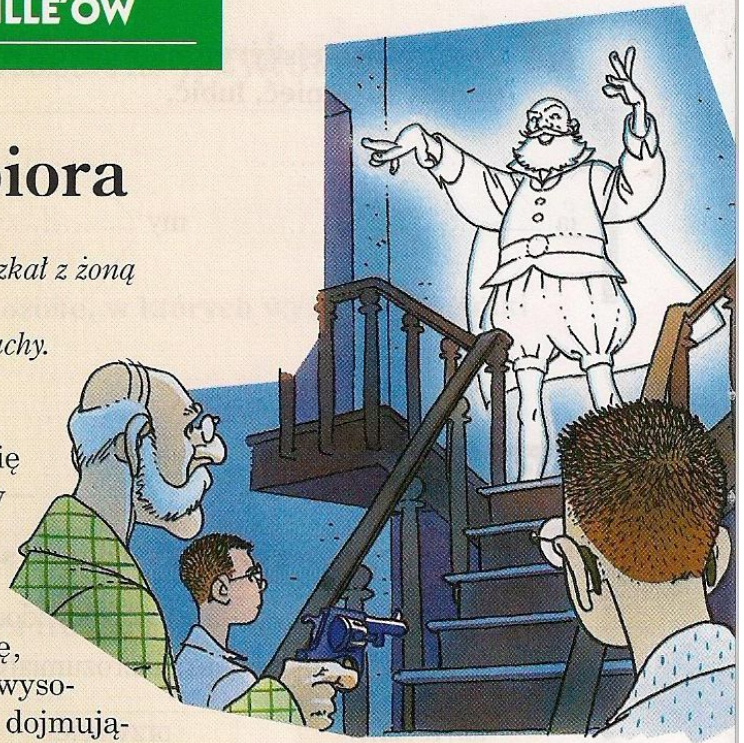
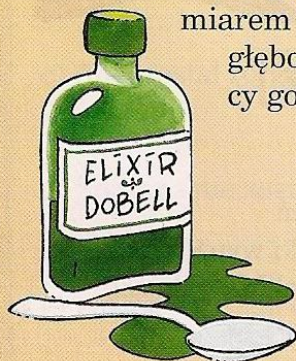
Pan Otis, minister Stanów Zjednoczonych zamieszkał z żoną i dziećmi w nawiedzonym zamku w Anglii.

Ta amerykańska rodzina zupełnie nie wierzy w duchy.

W niedzielę wieczorem duch objawił się ponownie. Ledwie legli w łóżkach, okropny trzask rozległ się nagle w hallu. Zbiegli zaalarmowani na dół i stwierdzili, że ogromna stara zbroja rycerska dzwignięta z postumentu runęła na kamienną posadzkę, a upiór rodu Canterville'ów siedzi w fotelu z wysokim oparciem, rozcierając kolana z wyrazem dojmującej rozpacz na twarzy. Bliźniacy uzbrojeni w ładowane grochem pukawki wypalili jednocześnie, trafiając w cel z precyzją, którą można zdobyć jedynie w rezultacie długich i starannych ćwiczeń podczas zwalczania nauczyciela kaligrafii¹⁾, a minister Stanów Zjednoczonych wezwał ducha, zgodnie z wymaganiami etykiety kalifornijskiej, do podniesienia rąk! Upiór poderwał się z dzikim, wściekłym wrzaskiem, przeniknął przez nich jak mgła, zdmuchując mimochodem świecę Waszyngtona Otisa i pozostawiając ich wszystkich w zupełnej ciemności. Dotarłszy na szczyt schodów, opanował się i postanowił zaprodukować słynny demoniczny wybuch śmiechu. Wypróbował go w niejednej sytuacji i efekt był zawsze niezawodny i porażający. Powiadają, że on to właśnie sprawił, że peruka lorda Rakera posiwiała w ciągu jednej nocy, i na pewno ów śmiech skłonił trzy francuskie guwernantki²⁾ lady Canterville do wypowiedzenia pracy przed końcem miesiąca. Tak więc upiór zaprodukował śmiech najokropniejszy, aż stara sklepiona powała³⁾ oddzwoniła raz i drugi, ale zaledwie potworne echo zamarło, otworzyły się drzwi następnej sypialni i stanęła w nich pani Otis w jasnoniebieskim szlafrocuku.

— Obawiam się, że pan się bardzo źle czuje — powiedziała. — Przyniosłam tu buteleczkę mikstury doktora Dobella. Jeżeli dokucza panu niestrawność, lek ten pomoże znakomicie. Duch spojrział na nią z furją i zaczął natychmiast przygotowywać się do przemiany w wielkiego czarnego psa. Z przemiany tej zasłynął właśnie ostatnio, ponieważ w jej rezultacie lekarz domowy stwierdził trwałe zidiocenie wuja lorda Canterville, czcigodnego Tomasa Hortona.

Odgłos coraz bliższych kroków zachwiał jednak okrutnym zamiarem i duch zadowolony leką fosforescencją⁴⁾, wydając głęboki cmentarny jęk, zniknął właśnie wówczas, gdy bliźniacy go dopadli.

1. Kaligrafia: umiejętność pięknego pisania.

2. Guwernantka: nauczycielka — wychowawczyni domowa.

3. Powała: drewniany strop.

4. Fosforescencja: świecenie niektórych substancji.

Oscar Wilde „Upiór rodu Canterville'ów”
tłum. Maria Przymanowska
Wydawnictwo Literackie, Kraków 1977

ROZUMIENIE TEKSTU

1 Które streszczenie odpowiada tej historii: a), b) czy c)?

a) Duch ukryty w zbroi grozi panu Otisowi swoją pukawką i zmusza go do porzucenia rewolweru. Wybucha demonicznym śmiechem, a pani Otis ucieka zidiociała na trwałe.

b) Upiór podrywa się z wrzaskiem, bo pan Otis mierzy do niego z rewolweru. Lord Raker, w siwej peruce i jasnoniebieskim szlafroku zmienia się w wielkiego czarnego psa i ściga bliźniaki.

c) Bliźniacy strzelają grochem do upiora, a pan Otis mierzy do niego z rewolweru. Wściekły upiór ucieka, śmiejąc się demonicznie. Pani Otis proponuje mu lekarstwo, co doprowadza ducha do furii.

2 Co kto robi? Połącz osoby z czynnościami.

— bliźniacy	●	●	wypowiedziały pracę
— pan Otis	●	●	panicznie przestraszył się ducha
— upiór	●	●	strzelają grochem
— lord Raker	●	●	zidiociał na trwałe
— pani Otis	●	●	wezwał ducha do podniesienia rąk
— guwernantki	●	●	wybucha demonicznym śmiechem
— Thomas Horton	●	●	proponuje eliksir doktora Dobella

3 Co się wydarzyło? Jaki jest związek między okropnym trzaskiem, a upiorem rozcinającym kolano?

.....
.....
.....

4 Jaki jest cel główny upiora?

.....
.....
.....

5 a) Znajdź fragmenty opisujące złość ducha.

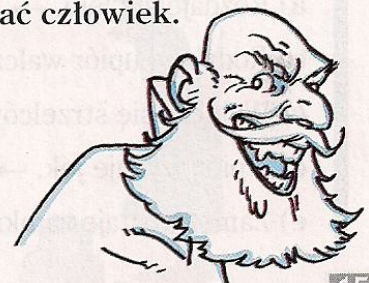
.....

b) Jaka jest przyczyna jego złości?

.....

6 Podkreśl te działania upiora te, których nie może wykonać człowiek.

- a) rozcina sobie kolano
- b) przenika przez nich jak mgła
- c) wybucha strasznym śmiechem
- d) wyje
- e) staje się fosforyzujący

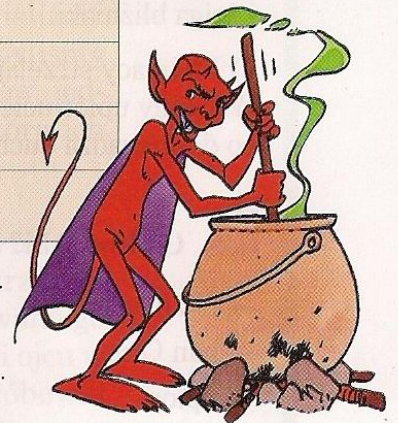

GRAMATYKA

7 Formy dokonane czasowników tworzy się od form niedokonanych. Wypełnij tabelkę i napisz, jak się tworzy czasowniki dokonane.

dokonany	niedokonany	przedrostek	podstawa słowotwórcza
zbiegli			
wypalili			
przyniosła			
postanowili			
zaprodukował			

Formy dokonane czasowników tworzymy

8 Nazwij części mowy w zdaniu:

Bliźniacy uzbrojeni w ładowane grochem pukawki wypalili jednocześnie.

↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑

9 W przytoczonych związkach podkreśl wyraz podrzędny. Jaką jest on częścią mowy?

- a) stara zbroja:
- b) jego pan:
- c) dwie kule:
- d) wypróbował go:
- e) ten lęk:
- f) trwale zidiocenie:
- g) pomóc znakomicie:
- h) cmentarny jęk:
- i) okrutny zamiar:
- j) dopadli go:

10 Zamień zdania na ich równoważniki. Podkreśl następnie te, które bardziej się nadają na tytuły.

- a) Rozdaje się leki. → Rozdawanie leków.
- b) Rodzina i upiór walczą. →
- c) Wybiera się strzelców. →
- d) Upiór wydaje jęk. →
- e) Zamek zostaje zamknięty. →

11 Napisz w czasie przyszłym (nie zmieniaj innych cech).

a) bierzesz →	e) zbiegają →
b) rzucasz →	f) trafiam →
c) strzelają →	g) docierasz →
d) gaszę →	h) stwierdził →

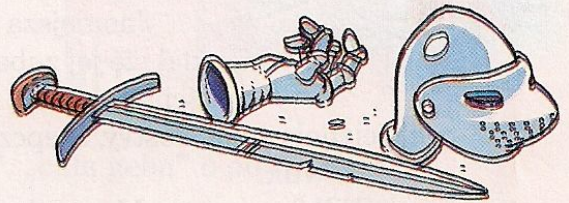
ORTOGRAFIA

12 Utwórz czasowniki dokonane za pomocą przedrostków: wz-, ws-, wez-, wes.

a) chodzić —	e) lecieć —
b) pomóc —	f) ruszyć —
c) trzymać —	g) brać —
d) nieść —	h) tchnąć —

Przed spółgłoskami dźwięcznymi piszemy przedrostki:

Przed spółgłoskami bezdźwięcznymi piszemy przedrostki:

SŁOWNICTWO

13 Dopisz kilka synonimów.

a) upiór —
b) strach —
c) odwaga —
d) złapać —
e) uciec —

14 Dokończ przysłowie.

Do odważnych

WYPRACOWANIE

1 Jak wyobrażasz sobie ducha? Opisz go dokładnie.

2 Bliźniacy robią duchowi z Canterville wymyślny kawał. Opowiedz o tym. Skorzystaj ze słownictwa zgromadzonego w punkcie 13.

Wilk

Dzień dobry — powiedział wilk. — Nie jest zbyt ciepło na dworze. Mróz szczybie tu i tam, wiecie, jak to jest.

Jaśniejsza z dwóch blondynek roześmiała się, bo wydał się jej zabawny ze swymi spiczastymi uszami i sierścią najeżoną na łbie. Ale Delfinka, trzeźwiejsza, moc-

niej ścisnęła rękę siostry, szepcząc:

— To wilk.

— Wilk? — pytała Martynka. — To znaczy, że się boimy?

— Pewnie, że się boimy.

Obie dziewczynki, drżąc lekko, objęły się za szyję, tak że przemieszały się razem jasne ich czupryny i urywane szepty. Wilk musiał przyznać, że nigdy nie widział nic równie ładnego. Był wzruszony.

„Co to się ze mną dzieje? — myślał. — Po prostu chwięję się na nogach”. Rozważywszy to głębiej, zrozumiał, że nagle stał się dobry. Tak dobry i tak łagodny, że nie potrafiłby już nigdy zjeść małej dziewczynki. Przechylił głowę w lewo i odezwał się głosem najbardziej czułym, na jaki mógł się zdobyć:

— Zimno mi i boli mnie łapa. Ale co najważniejsze, to że jestem dobry. Gdybyście zechciały otworzyć mi drzwi, wszedłbym ogrzać się przy piecu i spędzilibyśmy wspólnie to popołudnie.

Dziewczynki spojrzały na siebie ze zdziwieniem. Nie przypuszczały nigdy, że wilk może mieć tak łagodny głos. Już uspokojona, Martynka przyjaźnie skinęła ręką, ale Dinka, która nie traciła szybko głowy, opanowała się na czas.

— Idź sobie — powiedziała. — Jesteś wilk.

— Rozumiesz — z uśmiechem dorzuciła jej siostra — żal nam cię stąd wyrzucać, ale rodzice nie pozwolili nam dziś otwierać drzwi nikomu, choćby nas kto nie wiem jak prosił czy groził.

Wówczas wilk westchnął z głębi piersi, a sterczące uszy klapnęły mu płasko po obu stronach kudłatego łba. Widać było, że jest smutny.

— Opowiada się tyle historii o wilkach! Ale nie trzeba wszystkiemu wierzyć. Ja naprawdę wcale nie jestem zły.

Jeszcze raz westchnął tak ciężko, że w oczach Martynki zakręciły się łzy. Przykro było pomyśleć, że wilk marznie i że boli go łapa. Jasnowłosa dziewczynka szepnęła coś do ucha siostrze, mrugając okiem w stronę wilka, by mu dać do zrozumienia, że jest po jego stronie. Dinka zamyśliła się na chwilę, by nie podjąć nierozważnej decyzji.

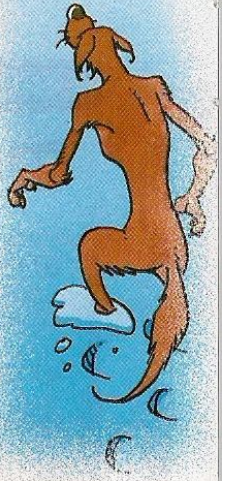
— Na oko wygląda łagodnie — rzekła — ale nie ufam mu. Przypomnij sobie tylko „Wilka i jagnię”¹⁾. Jagniątko nic mu przecież nie zawiniło. I gdy wilk zapewniał o swoich dobrych zamiarach, rzuciła mu prosto w nos:

— A jagniątko, co?... Tak, jagniątko zjedzone przez ciebie?

Wilk nie wydawał się speszony.

— Jagnię zjedzone? — zapytał. — Które?

Powiedział to spokojnie, jako rzecz zrozumiałą, a wygląd jego i głos pozostały całkiem niewinne. Dziewczynkom ciarki przebiegły po skórze.

1. Bajka
La Fontaine'a.
Wilk pożera
w niej jagnię.

— Jak to? A więc zjadłeś ich wiele! — wykrzyknęła Dinka. — Ha, ładne rzeczy!
 — No chyba, że zjadłem ich dużo. Nie widzę w tym nic złego. Wy przecież jecie je także.

Marcel Aymé „Bajki kota na płocie”, tłum. Hanna Łachocka
 Nasza Księgarnia, Warszawa 1983

ROZUMIENIE TEKSTU

1 Wśród poniższych argumentów wybierz te, które przytacza wilk, i te, które przytaczają dziewczynki.

a) Jestem wilkiem. b) Jest zimno. c) Zjadłeś jagnię. d) Łapa mnie boli. e) Nie jestem zły, nie trzeba wszystkiemu wierzyć. f) Rodzice nam nie pozwolili otwierać drzwi.

a) Argumenty wilka, żeby przekonać dziewczynki do otwarcia drzwi

•
 •
 •

b) Argumenty dziewczynek, żeby nie wpuścić wilka

•
 •
 •

2 Dinka i Martynka boją się: ponieważ wilk jest straszny.
 ponieważ wilk im grozi. ponieważ wszyscy mówią, że wilk jest zły.

3 Jakich uczuć doznają dziewczynki wobec wilka?
 są zmartwione; są wzruszone; boją się; są zaskoczone; są oburzone

- a) To wilk → boją się.
 b) Ma łagodny głos →
 c) Wzdycha →
 d) Zimno mu i boli go łapa →
 e) Zjadł wiele jagniąt →

4 Użyj w czasie przeszłym następujących czasowników, które wskazują na mówiącą osobę: zażądać, krzyknąć, jęczeć, protestować, rzec.

a) Idź sobie! —	d) Na oko wygląda łagodnie — Dinka.
b) Zimno mi — — i boli mnie łapa.	e) Zjadłeś ich wiele! — Dinka.
c) Nie trzeba wszystkiemu wierzyć — wilk.	

GRAMATYKA: przydawka; zdanie podrzędne przydawkowe

5 Podkreśl przydawki. Jakimi częściami mowy zostały wyrażone?

- a) Znak przyjaźni.
- b) Jego krótkie, spiczaste uszy.
- c) Opowiada historię o wilkach.
- d) Mocniej ścisnęła rękę siostry.

6 Podkreśl zdanie przydawkowe i rzeczownik, do którego się odnosi.

- a) Dinka wspomniała o jagnięciu, które w bajce zjadł wilk.
- b) Wilk, który przyszedł do dziewczynek, był bardzo łagodny.
- c) Opowiada się tyle historii, w których występują wilki.

7 A teraz zastąp zdanie podrzędne przydawką i — na odwrót.

- a) Dziewczynki wpuściły wilka, któremu można było zaufać.
.....
.....
- b) Wilk rozumiał swojego kolegę jedzącego jagnięta.
.....

INTERPUNKCJA

8 Wstaw w odpowiednie miejsca przecinki.

- a) Marcin chętnie słucha bajek które opowiadają o wilkach.
- b) Zapamiętałem baśń którą kiedyś opowiadała mi babcia.
- c) Dostałem wreszcie książkę o której od dawna marzyłem.
- d) Nie mów mi bajek w których straszą wilki.
- e) Wilki które zjadają jagnięta postępują zgodnie z instynktem.
- f) Groźny wilk o którym ci opowiedziałem tak naprawdę nie istnieje.

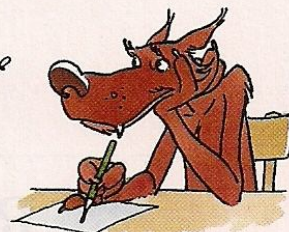
9 Wstaw w odpowiednie miejsca przecinki.

- a) To naprawdę dobra interesująca pouczająca baśń.
- b) Skromne pracowite i odważne dziewczynki rozmawiają z wilkiem.
- c) Groźne okrutne krwiożercze wilki to twór naszej wyobraźni.

clm 2

10 Napisz w trybie przypuszczającym (warunkowym):

móc	chcieć	widzieć
ja	ty	ja
on	my	ona
oni	wy	wy

11 Poćwicz teraz poprawne akcentowanie form trybu przypuszczającego, głośno odcytując czasowniki zapisane w ćwiczeniu 10.

SŁOWNICTWO

12 Utwórz porównania, które są często używane w języku potocznym i dotyczą cech niektórych zwierząt (cech — dodajmy — bajkowych).

- dumny, ślepy, chytry, łagodny, uparty, silny, pracowity, tchórzliwy
- mrówka, zając, kret, lis, paw, tur, osioł, baranek

a)	e)
b)	f)
c)	g)
d)	h)

13 Na podstawie dwóch wyrazów odgadnij i zapisz znane przysłowia lub powiedzenia, w których występują zwierzęta.

- kruk, oko
- sójka, morze
- wilk, człowiek

W Y P R A C O W A N I E

Wzorując się na podanym zdaniu, opisz na różne sposoby wilka.

„Wydał się jej zabawny ze swymi spiczastymi uszami i sierścią najeżoną na łbie.”

Wydał się jej straszny

Wydał się jej smutny

Wydał się jej chory

Wydał się jej wspaniały

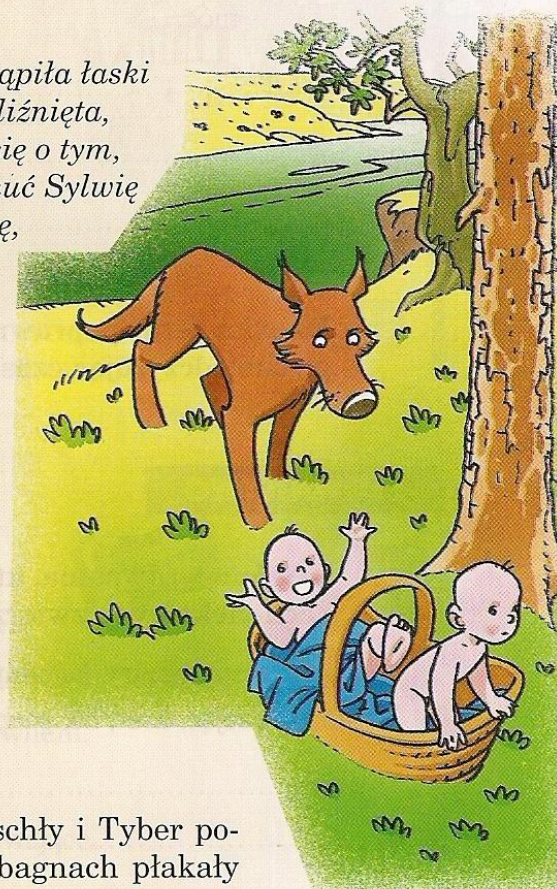
Romulus i Remus

Z woli bogów najwyższych westalka¹⁾ Rea Sylwia dostąpiła łaski i za sprawą boga Marsa²⁾ stała się matką. Porodziła bliźnięta, dwu chłopców, Romulusa i Remusa. Dowiedziawszy się o tym, król Amuliusz zapatał srogim gniewem. Rozkazał zakuć Sylwię w kajdany, wtrącić do jamy i głodem zamorzyć za karę, że złamała śluby czystości, niemowlęta zaś skazał na śmierć w nurtach Tybru.

Szczęściem dla Rzymu Tyber właśnie podówczas wezbrał i wylał szeroko, tworząc płytkie trzęsawiska po obu brzegach. Słudzy królewscy niosący małych skazańców w wiklinowym koszu puścili go na wodę przy pierwszym napotkanym zlewisku, pewni, że dzieci wnet pójdą na dno. Jednak boskie bliźnięta pod niebieską były opieką. Leniwy prąd niedługo kołysał je na falach, wnet koszyk zaczepił o korzenie starego figowca rosnącego u podnóża Palatynu³⁾ i tu już pozostał.

Słońce paliło mocno, więc wkrótce zalewiska wyschły i Tyber powrócił do starego koryta. Dzieci pozostawione na bagnach płakały z głodu i pragnienia. Ich kwilenie posłyszała wilczyca, zwierzę poświęcone Marsowi. Przybiegła pod figowiec, zobaczyła porzucony kosz, w nim dwie maleńkie ludzkie istoty zanoszące się od szloch. Na ten widok dzikie serce wilczycy wezbrało litością. Niedawno przyszły na świat jej małe wilczątko, mleka więc miała pod dostatkiem w wymionach. Ułożyła się tedy ostrożnie przy bliźniętach i pozwoliła im ssać do woli. Odtąd przybiegała codziennie na brzeg, by nakarmić chłopców, kiedy zaś czasem się spóźniała, zajęta własnym potomstwem i łowami, wówczas z rozkazu ojca Marsa zlatywał z góry dzięcioł, jego ptak ulubiony, i znosił w dzióbku dzieciom słodkie jagody.

Tak trwało czas niejaki i chłopcy rośli zdrowo, aż pewnego dnia znalazł ich pasterz imieniem Faustulus. Z ukrycia widział, jak dzika wilczyca karmiła niemowlęta (...). Zaniósł je do swej chaty, że zaś z żoną swą imieniem Larencja jeszcze własnych dzieci nie mieli, więc z radością wzięli na wychowanie chłopców przez niebo im zesłanych. W pastuszej chacie bracia żyli szczęśliwie, aż wyrosli na dzielnych młodzieńców. Piękni, zręczni, odważni stali się dumą swych przybranych rodziców.

1. Westalka:
kapłanka bogini Westy, musiała pozostać niezamężna przez 30 lat.

2. Mars:
rzymski bóg wojny.

3. Palatyn:
jedno z siedmiu wzgórz Rzymu.

Lekcja 1: „Pies i wilk”

- 1** skóra a kości — chudy zabiedzony
myszkować — zaglądać do różnych miejsc
zdybać — spotkać nieoczekiwanie
sędziowskiego brzucha — dobrze odżywiony, otyły
od lat kopy — od dawna; chwost — ogon
pochlebiać ukłonem — być unizonym
nie stracił ni słówka — wysłuchał bardzo uważnie
medytować — rozmyślać; drapnąć — uciec w popłochu
- 2** a) żeby poszedł na służbę do ludzi
b) dostatek pożywienia
c) pilnować domu, być unizonym
d) „I nad smacznej przyszłości medytując losem;
Już obiecane wietrzył specyjały!”
e) „Wtem patrzy... A to co?” — „Gdzie?” —
„Ot tu na karku.”
f) obrózka
- 3** Pies prowadził życie łatwe, wygodne, monotonne,
bezbarwne.
Wilk prowadził życie trudne, awanturnicze,
niebezpieczne, wolne.
- 4** a) 1.—13; 6.—11; 10.—7; 11.—6; 12.—8; 31.—10
b) krzyżowe, parzyste, okalające
- 5** a) pytające; b) rozkazujące; c) rozkazujące;
d) oznajmujące; e) wykrzyknikowe; f) pytające;
g) oznajmujące; h) wykrzyknikowe
- 6** a) Czy pies pokonał wilka?
b) Czy wilk zgodził się z psem?
c) Czy wilk uciekł?
Uwaga: można pominąć słowo „czy”.
- 7** a) Jak ten wilk nędznie wyglądał!
b) Jakie to jest trudne życie!
c) Jaki ten pies jest posłuszny!
- 8** a) ... jedzie dalej; b) ... pogrzebany
c) ... ponieśli i wilka; d) ... i owca cała
- 9** a) Odejdź stąd. b) Idźcie za przewodnikiem.
c) Kończcie pracę. d) Trzymaj się mocno.
e) Czekaj na dole.
- 10** a) Nie wywołuj wilka z lasu. b) Nie patrz wilkiem.
c) Nie wieszaj na nim psów. d) Nie schodź na psy.
- 11** a) nie wiodło się; b) nie powiedział;
c) nie był; d) nienawidził.
- 12** piesek, psisko, psi (pieski)
wilczek, wilczysko, wilczy
- 13** a) zła pogoda; b) wielki apetyt

Lekcja 2: „Mały Książę”

- 1** stworzyć więzy
- 2** wytresuj mnie
- 3** przed: a, d, e, g; po: b, c, f, h
- 4** myślnikiem (pauza); tak, nie; 4 linijki
- 5** a) spytał Mały Książę; b) głos; c) powiedział;
d) powiedział Mały Książę
- 6** pojedyncze: 1, 4; złożone współrzędnie: 2, 3;
złożone podrzędnie: 5, 6, 7

- 7** Mały Książę pozdrowił lisa, który czekał pod jabłonią.
Zostaniemy przyjaciółmi, jeśli mnie oswoisz.
Nudzę się, ponieważ moje życie jest jednostajne.
Twoje kroki wywabią mnie z jamy, kiedy zostaniesz
moim przyjacielem. Nie ma rzeczy doskonałych,
bo nie ma kur na twojej planecie.
- 8** Kiedy mnie oswoisz, moje życie nabierze blasku.
Będziemy się potrzebować, pokocham kolor pszenicy,
będziesz mnie odwiedzał i zostaniemy przyjaciółmi.
- 9** ja — umiem, rozumiem, lubię
my — umiemy, rozumiemy, lubimy
oni — umieją, rozumieją, lubią
- 10** użyteczny — pożytek — używać — bezużyteczny
przyjaciół — przyjazny — przyjaźń — nieprzyjaciół
widzieć — widok — niewidoczny — widokówka
rozumieć — rozum — rozumny — zrozumią
- 11** 1. interesująca; 2. jednostajne; 3. kłopotliwe;
4. zapomniane; 5. złoisty; 6. podobni; 7. gotowe
hasło: przyjaciel

Temat 3: „Powrót upiora”

- 1** c)
- 2** bliźniacy — strzelają grochem
pan Otis — wezwał ducha do podniesienia rąk
upiór — wybuchił demonicznym śmiechem
Lord Raker — panicznie się ducha wystraszył
pani Otis — zaproponowała eliksir doktora...
guwernantki — wypowiedziały pracę
Thomas Horton — zidiociał na trwałe
- 3** Upiór wszedł do zbroi, przewrócił się w niej i stłukł kolano.
- 4** Chce nastraszyć rodzinę Otisów.
- 5** a) „Z dzikim wściekłym wrzaskiem”,
„spojrzał na nią z furią”
b) Nie może nastraszyć rodziny Otisów.
- 6** b), c)
- 7** zbiegli — biegli; z—biegli
wypalili — palili, wy—palili
przyniosła — niosła, przy—niosła
postanowił — stanowił, po—stanowił
zaprodukował — produkował, za—produkował
- Formy dokonane tworzymy poprzez dodanie przedrostków
do form niedokonanych.
- 8** bliźniacy — rzeczownik; uzbrojeni — czasownik;
w — przymiotnik; ładowane — czasownik;
grochem — rzeczownik; pukawki — rzeczownik; wypalili
— czasownik; jednocześnie — przysłówek
- 9** stara — przymiotnik; dwie — liczebnik;
ten — zaimek; znakomicie — przysłówek;
okrutny — przymiotnik; jego — zaimek; go — zaimek;
trwałe — przymiotnik; cementarny — przymiotnik;
go — zaimek
- 10** Rozdawanie leków. Walka rodziny z upiorem.
Wybór strzelców. Jęk upióra. Zamknięcie zamku.
- 11** będziesz brał, będziesz rzucał, będą strzelać,
będę gasił, zbiegną, trafię, dotrzesz, stwierdzi
- 12** wschodzić, wspomóc, wstrzymać, wznieść, wzlecieć,
wzruszyć, wezbrać, westchnąć

- 13 upiór — duch, zjawa, widmo, mara
strach — lęk, obawa, bojaźń, trwoga
odwaga — śmiałość, duch, męstwo, nieustraszonosc
złapać — chwycić, pojmać, ująć, dopaść
uciec — ujść, czmychnąć, umknąć, drapnąć

- 14 Do odważnych świat należy.

Lekcja 4: „Wilk”

- 1 argumenty wilka: b), d) e)
argumenty dziewczynek: a), c), f)
- 2 ponieważ wszyscy mówią, że wilk jest zły
- 3 b) są zaskoczone, c) są wzruszone, d) są zmartwione,
e) są oburzone
- 4 a) zażądała, b) jęczał, c) krzyknął, d) rzekła,
e) zaprotestował
- 5 przyjaźni — rzeczownik
krótkie, spiczaste — przymiotniki
jego — zaimek
o wilkach — przymiotnik + rzeczownik
siostry — rzeczownik
- 6 a) jagnięcia, które w bajce zjadł wilk
b) wilk, który przyszedł do dziewczynek
c) historii, w których występują wilki
- 7 a) godnego zaufania, b) który jadł jagnięta
- 8 a) ... bajek, które... b) ... baśń, którą...
c) ... książkę, o której... d) ... bajek, w których...
e) Wilki, które zjadają jagnięta, postępują zgodnie
z instynktem. f) Groźny wilk, o którym ci opowiadałem,
tak naprawdę nie istnieje.
- 9 a) To naprawdę dobra, interesująca, pouczająca baśń.
b) Skromne, pracowite i odważne dziewczynki rozmawiają
z wilkiem. c) Groźne, okrutne, krwiożercze wilki to twór
naszej wyobraźni.
- 10 mógłbym, mógłby, mogliby
chciałbyś, chcielibyśmy, chcielibyście
widziałbym, widziałaby, widzielibyście
- 11 Sylaby akcentowane zostały wytłuszczone.
- 12 dumny jak paw, ślepy jak kret, chytry jak lis,
łagodny jak baranek, uparty jak osioł, silny jak tur,
pracowity jak mrówka, tchórzliwy jak zając
- 13 a) Kruk krukowi oka nie wykole.
b) Wybiera się jak sójka za morze.
c) Człowiek człowiekowi wilkiem.

Lekcja 5: „Romulus i Remus”

- 1 **Ludzie:** Romulus, Remus, Rea Sylwia, Amuliusz,
śłudzy, Faustulus, Larencja
Zwierzęta: wilczyca, dzięcioł
Bóg: Mars
- 2 a) Złamała śluby czystości i urodziła bliźnięta.
b) Bliźnięta były pod boską opieką.
- 3 Na ten widok dzikie serce wilczycy wezbrało litością.

- 4 Nie mieli własnych dzieci.
- 5 Skreślić: przewinęła bliźnięta, opiekowała się bliźniętami,
zza chmur wyszło słońce, świeciło blade, rzeki wysychały,
było ciepło
- 6 a) piękni, zręczni, odważni
b) srogie, mściwe, surowe
c) czuła, opiekuńcza, troskliwa
- 7 b) nią, c) je, d) ich, e) nich, f) jej
- 8 a) Dzieci, które śmieją się w koszu, są zdrowe.
b) Wilczyca zniknęła w krzakach,
w których ukryty był kosz.
c) Będziemy śledzić wilczycę, o której ci mówiłem.
d) Oto kosz, w którym spały dzieci.
e) Odkrycie, którego dokonaliśmy, jest zdumiewające.
- 9 **wskazujące:** te, tamte, tamtą, tamtych, ten
dzierżawcze: twoje, moje, wasz, mój, swoimi, swoje
- 10 rówieśników, trzody, wzgórz, zwierza, włócznią, przed,
rozbójnikami, później, założycielem, które, wznosił,
ołtarze, złożył, gród
- 11 **teraźniejszy:** próbujemy, zginamy, idziemy, jemy,
biegniemy, widzimy
przeszły: próbowaliśmy, zginaliśmy, szliśmy,
jedliśmy, biegliśmy, widzieliśmy
- 12 ponieść klęskę, przeprowadzić kontrolę,
przestrzegać przepisów, zjeść pomarańczę,
roztoczyć opiekę, odnieść zwycięstwo
- 13 a) zirytowany, rozdrażniony, rozwścieczony
b) przychylny, sprzyjający, szczęśliwy
c) czuły, opiekuńczy, dbały
d) rycerski, wielkoduszny, wspaniałomyślny
- 14 a) stajnia Augiasza — wielki nieporządek
b) wierna jak Penelopa — bardzo wierna
c) męki Tantalusa — straszliwe męki
d) syzyfowa praca — praca ciężka, daremna
e) olimpijski spokój — spokój niewzruszony
f) nić Ariadny — wskazówka wiodąca do celu

Lekcja 6: „Chory z urojenia”

- 1 a) wysoka gorączka
b) poważna, ciężka, śmiertelna choroba
- 2 a) reumatyzm, zapalenie, mała gorączka,
uderzenie krwi do mózgu, migrena
b) wysoka gorączka, duża pokrzywka, zaraźliwe choroby,
obrzęki, zapalenie płuc
- 3 pan (8), płuca (12), osieł (6), owszem (2)
- 4 Ponieważ jest używane w związku z objawami,
z którymi płuca nie mogą mieć nic wspólnego.
- 5 Aragon — grzeczny, pełen szacunku i respektu
Antosia — pewna siebie, arogancka
- 6 a) bóle (d. b.), mi (d. d.), zupę (d. b.), Argana (d. b.),
wam (d. d.), lekarza (d. b.), Arganowi (d. d.),
choroby (d. b.), mi (d. d.), dietę (d. b.), panu (d. d.),
z zup (d. d.), z rosółu (d. d.)
b) **przechodnie:** odczuwam, zlecil, odwiedza, wysyłam,
lubię, pokaż, przepisuje
nieprzechodnie: sypia, ma, podoba się, rezygnuje

- 7** Jestem chory. Doktor Czyściel jest moim lekarzem. Jestem lekarzem. Wszyscy oni są osłami. Pański lekarz jest ignorantem. Ten puls jest zuchwały. Pan jest chory.
- 8** a) spakuje (polecenie); b) skończyła (wola); c) przyszli (życzenie); d) wyjechali (wola); e) przyniesie (polecenie); f) zdasz (wątpliwość); g) przyszedł (żał); h) przekracza (wątpliwość)
- 9** Podkreśl zdania: 1, 3, 4.
Pod Grunwaldem wojska krzyżackie zostały pobite przez wojska polsko-litewskie. Samochód ciężarowy został wyprzedzony przez samochód osobowy.
W jeziorze okonie są zjadane przez szczupaki.
- 10** dopełniacz: chciwego hrabiego (-bi); uczciwego sędziego (-dzi); górskiego roweru
celownik: dobrym przyjaciółom; nagim mieczom; płochliwym zającem
- 11** fałszywemu przyjacielowi, z moim przyjacielem, drogi przyjacielu, prawdziwych przyjaciół, sprawdzonym przyjaciółom, o zaufanych przyjaciółach
- 12** a) serce, b) rękę, c) ręce, d) uszu, e) nogi, f) ramieniu, g) oku, h) oczy
- 13** leczyć — lekarz, lecznica, leczenie, lek, lekarstwo, lekarski
zapalenie — palić, palenie, palący, zapal, zapalony, palacz

Lekcja 7: „Piraci”

- 1** dorosłym wspominającym dzieciństwo
- 2** Nie. Ich „kawaly i występki codziennie wzbudzały zdumienie i wściekłość mieszkańców”.
- 3** Pomagał ojcu w rzeźni. Nazwano go „Czerwonym” od koloru krwi, której w rzeźni jest dużo.
- 4** Karał syna straszliwie za najmniejsze wykroczenia.
- 5** Skreślić: wrażliwy, lękliwy, posłuszny, potulny, uległy, uniżony.
- 6** wandal, nicpoń, chuligan, ladaco, gagatek, urwis
- 7** 1. Nazwano go „Czerwonym Oskarem”, bo pomagał czasami ojcu w rzeźni.
2. Wieśniaczki przybyłe na targ brodziły w wodzie, która porwała ich kosze z warzywami.
3. Upprzedzam was, że poniesiecie surowe konsekwencje.
- 8** a) ... wszyscy się bali.
b) ... uważaliśmy niektóre ich występki za idiotyczne.
c) ... pomagał czasami ojcu w rzeźni.
d) ... ujarzmi syna.
e) ... spowodować powódź.
- 9** a) Woda porwała kosze warzyw.
b) Piwosze gwałtownie porzucili kufle.
c) Pan Beese zorganizował apel.
d) Dyrektor szkoły nie wykrył sprawy.
e) Narrator opowiedział historię.
- 10** sprytny, śmiały, zły, anielski, żartobliwy, demoniczny
- 11** wandal, sąsiad, ojciec, wyraźnie, strach, natura
- 12** kawał, występki, powódź, wandalizm, wykroczenie

- 13** przeszły dokonany: poznał, wziął, zrobił, odkręcił, skończył
przeszły niedokonany: znał, brał, robił, kręcił, kończył
- 14** nonszalancko, ostrożnie, niedbale, codziennie
- 15** a) ostrożnie; b) codziennie; c) nonszalancko; d) niedbały
- 16** a) Oskarze, jesteś naprawdę nieznośny.
b) Nędznicy, powinniście się wstydzić.
c) Czy widział pan, panie dyrektorze, kto to zrobił?
d) Och, ten Willy to straszny nicpoń.
e) Halo, co robisz przy tej pompie?
- Przecinkiem oddzielamy wołacze i wykrzykniki.

Lekcja 8: „Niedźwiedź”

- 1** a) F; b) P; c) F; d) P; e) F; f) F
- 2** owoce, orzechy, korzonki, owady, ryby
- 3** Może bronić się przed nieprzyjacielem, może karmić młode, nie ginie z zimna.
- 4** a) ... pod koniec lata i jesienią. (czasu)
b) ... w czasie hibernacji. (czasu)
c) ... tylko o parę stopni. (sposobu)
d) ... wzdłuż wodospadów. (miejsca)
- 5** a) ... w jaskini; b) ... przed zaśnięciem; c) ... znacząco;
d) ... do syta; e) ... w różnych klimatach;
f) ... w czasie upałów
- 6** a) życie, żywy; b) ciężarna, ciężar; c) jeżyć, zjeżony;
d) mogę, możliwy; e) długi, podłużny; f) ważyć, waga
- 7** a) lód, b) miód, c) wróg, d) góra
- 8** aspiracja, ekspedycja, okupacja, reakcja, bicie, więzienie, zwolnienie, zasypianie, funkcjonowanie
- 9** rzeczownik — niedeptanie, niechodzenie, niewykonanie, niepalenie
czasownik — nie deptać, nie chodzić, nie wykonać, nie palić
- 10** a) nie zapadają; b) nie lubi, niewoli; c) nierozpalanie;
d) nie przyjaciel
- 11** natura, knieja, relaks, samolubstwo, druh, uratować, sprzeciwiać się, pojąć, zdewastować, żalować

Lekcja 9: „Zwycięski dzień”

- 1** o świcie, w nocy
- 2** Ćwiczył latanie, aby pobić rekord szybkości.
- 3** na początku: szczęście, dumę z pokonania lęku
na końcu: zmęczenie, radość
- 4** Wykreśl: wstyd, złość
- 5** Wykreśl: chwiejny, nieśmiały, lekkomyślny
- 6** Autor używa zdań wykrzyknikowych.
- 7** a) ... drewniane wiórki..., b) chmurą pyłu...,
c) ... kruszyna chleba, d) ... pocisk...

- 8** a) jest mewą, b) doskonali, c) upaja, d) jest pięknem, e) było wydarzeniem, f) otwierała się
- 9** a) narzędnik, b) narzędnik, c) mianownik, d) narzędnik
- 10** a) w narzędniku, b) w mianowniku, c) w narzędniku
- 11** a) i; b) lecz; c) lub; d) więc
- 12** a) łącznych, b) przeciwstawnych, c) rozłącznych, d) wynikowych
- 13** Ani nie przyszedł, ani nie zatelefonował.
Albo się zmieni sytuacja, albo będę musiał wyjechać.
- 14** latanie, wzbił się, płaty, zapikował, prędkość, szybkość, skrzydła, obroty, lotka, wirowanie, lot, tor, akrobacja, pętla, beczka, korkociąg, koło
- 15** adaptować — przystosowywać
adoptować — uznać cudze dziecko za własne
formować — nadawać kształt
formułować — wyrażać myśli
format — wielkość, wymiar
formant — część wyrazu pochodnego
- 16** a) z wysoka, b) bardzo szybko, c) opuścić się w czymś, d) zrozumieć błyskawicznie, e) biegać bez celu
1. przepiórka, 2. jaskółka, 3. kukulka, 4. wróbel, 5. sójka, 6. dudek, 7. sokół, 8. żuraw, 9. kruk, 10. sęp
hasło: orzeł

Podsumowanie: Lekcje 1–2–3

- 1** a) pytające, b) oznajmujące, c) rozkazujące, d) wykrzyknikowe (rozkaz.), e) pytające
- 2** a) nie lubisz, b) nienawidzę, c) niepokoi, d) nie mogę, e) nie znasz
- 3** pojedyncze: 1, 4; złożone podrzędnie: 2, 5; złożone współrzędnie: 3
- 4** np. domek, domowy, domownik, domator, podomka, zadomowić się
- 5** przeczytać — /prze-/ -czytać;
nauczyć — /na-/ -uczyć; zrozumieć — /z-/ -rozumieć;
przynieść — /przy-/ -nieść; zabrać — /za-/ -brać

Podsumowanie: Lekcje 4–5–6

- 1** a) brata (rzeczownik); b) jego (zaimek); c) o krasnoludkach (przymek + rzeczownik); d) źle (przymiotnik); e) trzecie (liczebnik)
- a) Znalazłem naprawę interesującą, pouczającą książkę.
b) Długi, ciężki i smutny żywot wiódł stary Baltazar.
- 2** c) To jest zagadnienie, którego nie rozumiem.
d) Znam człowieka, za którego mogę ręczyć.
e) Ocena, którą dostałem, bardzo mnie ucieszyła.
- Np. a) Masz ładny zegarek.
b) Jurek znowu nie ma książki. c) Mama jest zmartwiona.
d) Chłopcy ciągle wrzeszczą. e) Podoba mi się to pióro.
- 3** Np. a) ciekawy, b) hojny, c) śmieszny, d) nieciekawy, e) wspaniały
- 4** a) List został przyniesiony przez listonosza.
b) Bluzka jest prana przez mamę.
c) Zając został dostrzeżony przez myśliwego.
d) Most zostanie odbudowany przez saperów.
e) Wiadomości będą czytane przez lektora.

Podsumowanie: Lekcje 7–8–9

- 1** a) nad ranem (czasu); b) z powodu choroby (przyczyny); c) bardzo szybko (sposobu); d) po chleb (celu); e) w jaskiniach (miejsca)
- 2** Gdy dobrze pojadły, poczuły się senne.
Jedzą łososie, które łapią w wodospadzie.
Gdy już znajdą norę, zasną na zimę.
Będzie karmić małe, żeby rosły zdrowo.
Gdy obudzą się wiosną, będą bardzo głodne.
- 3** Niedźwiedziu, zbudź się, już wiosna.
Bardzo napsociłeś, niedźwiedziu, musisz przeprosić.
Proszę pani, czy istnieją niedźwiedzie tropikalne?
Och, te niedźwiedzie są bardzo żarłoczne.
Hej, uważaj, grizli jest niebezpieczny.
- 4** a) harcerz, b) hazard, c) hokej, d) inhalacja, e) hangar
- 5** a) „Piraci” mieli niemądre pomysły, więc ich unikaliśmy. (wynikowe); b) (łączne); c) Zwierzęta śpią, ale temperatura ich ciała spada nieznacznie. (przeciwstawne); d) (rozłączne); e) Albo zrobiłem wszystko dobrze, albo popełniłem jakiś błąd. (rozłączne)

ROZUMIENIE TEKSTU

1 Wypisz z tekstu nazwy występujących w nim postaci.

ludzie	zwierzęta	bóg
.....
.....
.....

2 a) Dlaczego król Amuliusz rozgniewał się na Sylwię?

.....
.....

b) Dzięki czemu koszyk z bliźniętami nie zatonął?

.....
.....

3 Wypisz zdanie mówiące o uczuciu wilczycy.

.....
.....

4 Dlaczego Faustulus i Larencja „z radością wzięli na wychowanie chłopców”?

.....

5 Zachowaj zwrot o podobnym znaczeniu. Skreśl to, co ma inne znaczenie.

a) **porodziła bliźnięta**: wydała na świat bliźniaki, przewinęła bliźnięta, powiła bliźnięta, opiekowała się bliźniętami, urodziła bliźnięta;

b) **słońce paliło mocno**: był upał, zza chmur wyszło słońce, żar lał się z nieba, słońce świeciło blado, rzeki wysychały, było ciepło.

6 Przyporządkuj przymiotniki właściwym postaciom (dostosuj formę).

srogi, czuły, opiekuńczy, piękny, mściwy, zręczny, troskliwy, odważny, surowy

- a) Romulus i Remus:
- b) król Amuliusz:
- c) wilczyca:

W Y P R A C O W A N I E

Wyobraź sobie i opisz życie dzieci u Faustulusa i Larencji.

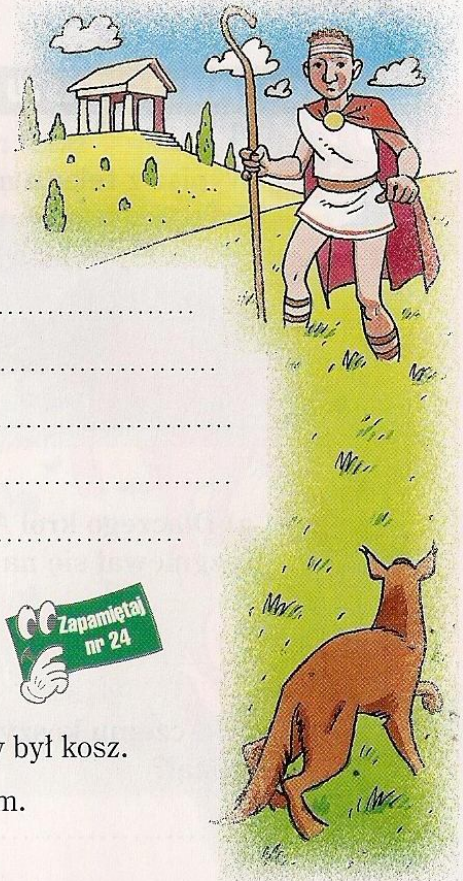

GRAMATYKA: zaimki

7 Zastąp zaimkiem osobowym podkreślony rzeczownik.

- a) Słudzy nieśli dzieci w koszu. Słudzy nieśli je w koszu.
- b) Amuliusz rozgniewał się na Sylwie. →
- c) Pasterz znalazł dzieci. →
- d) Karmiła chłopców. →
- e) Opowiedział o bliźniętach żonie. →
- f) Sprawił Larencji ogromną radość. →

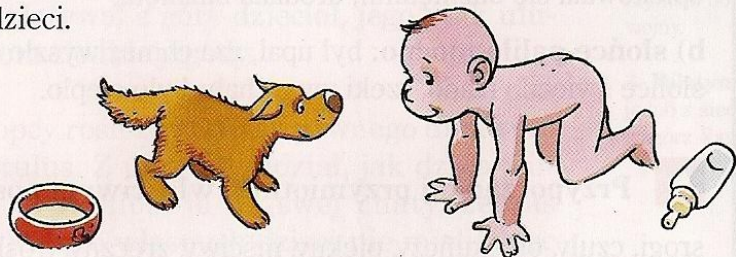
8 Użyj właściwego zaimka. Wstaw przecinki.

- a) Dzieci śmieją się w koszu są zdrowe.
- b) Wilczyca zniknęła w krzakach w ukryty był kosz.
- c) Będziemy śledzić wilczycę o ci mówiłem.
- d) Oto kosz w spały dzieci.
- e) Odkrycie dokonaliśmy jest zdumiewające.

9 Podkreśl na niebiesko zaimki wskazujące, a na czerwono zaimki dzierżawcze.

Twoje kwiaty są piękne, ale wolę moje. Te pachną bardziej niż tamte.
 Kiedy skończysz tę książkę, przeczytaj tamtą, jest pasjonująca.
 Wszyscy, którzy chcą, mogą przyjść, ale na tamtych bardzo liczymy.
 Czy ten samochód jest wasz? Mój się zepsuł.
 Poza swoimi wilczyca karmi także te dzieci.
 Wilczyca karmi swoje dzieci i tamte.

ORTOGRAFIA

10 Wypełnij luki w wyrazach — wpisz odpowiednią literę.

Romulus i Remus wraz z gromadą r.....wieśników pasali t.....ody na stokach wzg.....rz,
 polowali na zwie.....a, ćwiczyli się we władaniu wł.....cznią i bronili stad p.....ed
 rozb.....jnikami. P.....źniej Romulus stał się zało.....ycielem miasta, kt.....re nazwał
 od swojego imienia Romą. Obwarował silnie Palatyn, miejsce swych narodzin,
 wzni.....sł bogom ołta.....e i zło.....ył im ofiary. Gr.....d rozrastał się szybko.

11 Napisz następujące czasowniki w czasie teraźniejszym i przeszłym niedokonanym.

Czas teraźniejszy (my)

Czas przeszły niedokonany (my)

próbować
zginać
iść
jeść
biec
widzieć

12 Połącz rzeczowniki z czasownikami, tworząc związki rządu. Pamiętaj, że rzeczownik musi wystąpić w odpowiednim przypadku.

przepisy, klęska, zwycięstwo, kontrola, pomarańcza, opieka

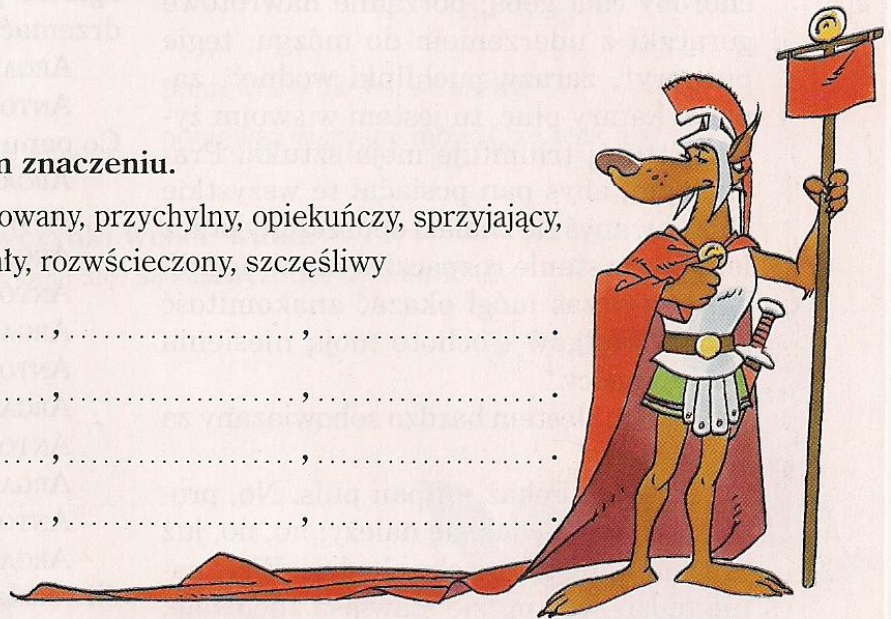
- a) ponieść c) przestrzegać e) roztoczyć
 b) przeprowadzić d) zjeść f) odnieść

SŁOWNICTWO

13 Dopisz wyrazy o podobnym znaczeniu.

czuły, rycerski, wielkoduszny, zirytowany, przychylny, opiekuńczy, sprzyjający, rozdrażniony, wspaniałomyślny, dbały, rozwścieczony, szczęśliwy

- a) rozgniewany —
 b) pomyślny —
 c) troskliwy —
 d) szlachetny —

14 Znasz mitologię?

Utwórz związki frazeologiczne i wyjaśnij ich znaczenia.

Szyf, Penelopa, Tantal, Augiasz, Olimp, Ariadna

- a) Augiasza —
 b) wierna jak —
 c) męki —
 d) praca —
 e) spokój —
 f) nic —

AKT III, SCENA 14

Antosia, służąca Argana, ma się za słynnego lekarza. Kpi ze swojego pana i innych lekarzy.

ANTOSIA: Jestem lekarzem wędrownym; przenoszę się z miasta do miasta z prowincji do prowincji, z królestwa do królestwa, szukając znamienitych przedmiotów dla swoich zdolności; chorych godnych tego, abym się nimi zajął, podatnych do rozwinięcia na nich wielkich i pięknych tajemnic, jakie odkryłem na polu medycyny. Nie mam zwyczaju parać się drobnym kramem pospolitych chorób, mizernymi reumatyzmami, fluksjami¹, jakimiś febrkami², waporami³, migrenami. Ja lubię choroby całą gębą; porządne nawrotowe gorączki z uderzeniem do mózgu, tęgie purpury⁴, zarazy, puchlinki wodne⁵, zapalne katary płuc, tu jestem w swoim żywiole, tutaj triumfuje moja sztuka. Pragnęłbym, abys pan posiadał te wszystkie choroby, abys się znalazł opuszczony przez lekarzy, w stanie rozpaczliwym, w agonii, bym wówczas mógł okazać znakomitość moich środków i ochotę moją niesienia panu pomocy.

ARGAN: Jestem bardzo zobowiązany za życzliwość.

ANTOSIA: Pokaż mi pan puls. No, proszę mi tylko bić jak się należy; no, no, już ja cię nauczę, jak trzeba chodzić. Ejże! panie pulsie, coś mi się stawiasz zuchwale; widzę, jeszcze mnie nie znasz. Kto jest pańskim lekarzem?

ARGAN: Doktor Czyściel.

ANTOSIA: Nie przypominam sobie, abym tego człowieka miał zapisanego w swoich notatkach pośród imion wielkich lekarzy. Na co, wedle niego, jesteś chory?

ARGAN: On mówi, że na wątrobę, inni znów twierdzą, że na śledzionę.

ANTOSIA: Wszystko osły; jesteś chory na płuca.

ARGAN: Na płuca?

ANTOSIA: Tak. Czego pan doznajesz?

ARGAN: Od czasu do czasu bólów głowy.

ANTOSIA: Właśnie, płuca.

ARGAN: Wydaje mi się niekiedy, że mam przed oczami jakby jakąś zasłonę.

ANTOSIA: Płuca.

ARGAN: Tu i ówdzie ściskanie w okolicy serca.

ANTOSIA: Płuca.

ARGAN: Znużenie w członkach.

ANTOSIA: Płuca.

ARGAN: Czasem chwytają mnie jakieś boleści w brzuchu, coś jakby kurcze.

ANTOSIA: Płuca. Ma pan apetyt?

ARGAN: Owszem.

ANTOSIA: Płuca. Lubisz pan także popić nieco wina?

ARGAN: Owszem lubię.

ANTOSIA: Płuca. Po przyjęciu posiłku ogarnia pana senność, rad jesteś się przedzemać?

ARGAN: Tak, właśnie.

ANTOSIA: Płuca, powiadam, płuca.

Co panu zalecał lekarz jako pożywienie?

ARGAN: Zalecił mi rosół.

ANTOSIA: Osieł!

ARGAN: Nieco drobiu.

ANTOSIA: Osieł!

ARGAN: Cielęcinę.

ANTOSIA: Osieł!

ARGAN: Gotowane mięso.

ANTOSIA: Osieł!

ARGAN: Świeże jaja.

ANTOSIA: Osieł!

ARGAN: A na wieczór śliweczki, aby nieco opróżnić żołądek.

ANTOSIA: Osieł, ignorant!

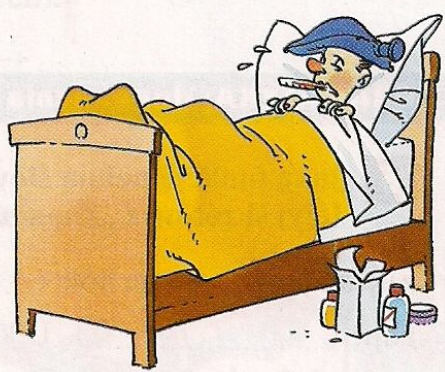
Molier „Chory z urojenia”
tłum. Tadeusz Żeleński-Boy
Książka i Wiedza, Warszawa 1952

ROZUMIENIE TEKSTU

TRUDNIEJSZE SŁOWA:

1. Fluksja: zapalenie
2. Feberka: mała gorączka
3. Waporny: uderzenie krwi do mózgu
4. Purpura: pokrzywka
5. Puchlina: obrzęk

1 Antosi brakuje słów, mówi „porządna”, „tęga”, „całą gębą” o poważnych chorobach. Znajdź inne przymiotniki.

- a) porządna gorączka — gorączka,
- b) choroba pełną gębą — choroba, choroba,
 choroba,

2 a) Które choroby są lekkie według Antosi?

.....

b) Które choroby są warte zajmowania się nimi?

.....

3 Stosuje się powtarzanie dla wywołania efektu komicznego.

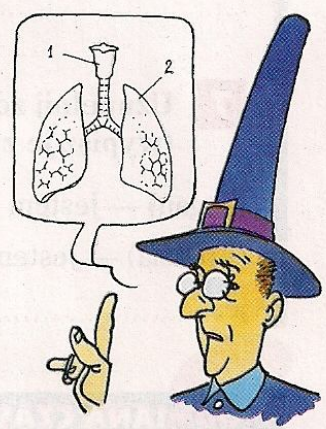
Odszukaj: to, co się powtarza ile razy

(Antosia)

(Antosia)

(Antosia)

(Antosia)

4 Dlaczego słowo „płuca” tak rozśmiesza?

.....

5 Jakim tonem rozmawia Argan z „lekarzem”? Jakim tonem mówi Antosia?

.....

W Y P R A C O W A N I E

Antosia przedstawia się w długiej tyradzie: „Jestem lekarzem wędrownym...”. Spróbuj zrobić podobnie i przedstaw się jako wybrana przez Ciebie osoba: „Jestem cyklistą...” (lub rockową piosenkarką, albo pilotem, albo kotem domowym...)

GRAMATYKA: dopełnienia bliższe i dalsze

6 Jaką funkcję pełnią słowa oznaczone kolorem niebieskim? Użyj skrótów z „Zapamiętaj”.

a) Czasami odczuwam **bóle** (.....) głowy. Zalecił **mi** (.....) **zupę** (.....). Lekarze, korzystając ze swojego przyjazdu, odwiedzą **Argana** (.....). Argan sypia dobrze, ma regularny puls. Wysyłam **wam** (.....) **lekarza** (.....). Lekarz bardzo się podoba **Arganowi** (.....). Lubię poważne **choroby** (.....). Pokaż **mi** (.....) swój puls. Antosia przepisuje **dietę** (.....) swojemu **panu** (.....). Argan rezygnuje **z zup** (.....) i **z rosółu** (.....).

b) Wypisz z powyższego tekstu czasowniki przechodnie i nieprzechodnie.

czasowniki przechodnie —

.....

czasowniki nieprzechodnie —

.....

7 Uzupełnij zdania orzecznikami wyrażonymi rzeczownikami lub przymiotnikami (wypisz je z tekstu albo wymyśl).

(Argan) — Jestem Doktor Czyściel jest moim

(Antosia) — Jestem Wszyscy oni są Pański lekarz

jest Ten puls jest Pan jest

ODMIANA CZASOWNIKÓW: intencja wypowiedzi

8 Antosia wyraża się w sposób wyszukany („Pragnęłbym, abyś...”). Uzupełnij zdania czasownikami w odpowiednich formach. Określ intencję wypowiedzi (życzenie, wola, polecenie, żal, wątpliwość).

a) Niech on walizki! (spakować)

b) Chciałbym, żeby ta podróż nigdy się nie (skończyć)

c) Życzę sobie, abyście (przyjść)

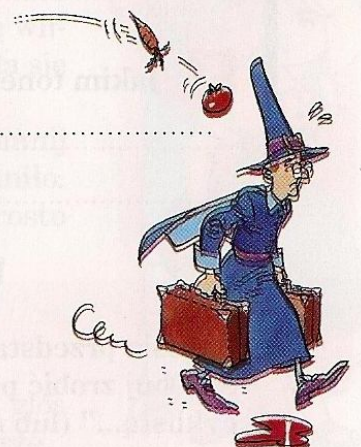
d) On chce, żebyśmy (wyjechać)

e) Niech mi pan (przynieść) ten list!

f) Obawiam się, że ty nie (zdać)

g) Żałuję, że Piotr nie (przyjść)

h) To chyba (przekraczać) twoje możliwości

9 Podkreśl zdania, w których ze względu na dwuznaczność wypowiedzi należy użyć strony biernej. Przekształć te zdania odpowiednio.

Pod Grunwaldem wojska polsko-litewskie pobiły wojska krzyżackie. Przeczytałem książkę o przewrażliwionym Arganiu. Samorząd osobowy wyprzedził samochód ciężarowy. W jeziorze szczupaki zjadają okonie. Policjant złapał złodzieja.

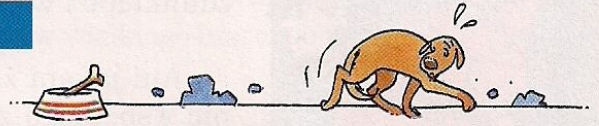

.....

.....

ODMIANA RZECZOWNIKA I PRZYMIOTNIKA

10 Utwórz wskazaną formę.

dopełniacz	celownik
a) chciwy hrabia →	d) dobrzy przyjaciele →
b) uczciwy sędzia →	e) nagie miecze →
c) górski rower →	f) płochliwe zające →

11 Dopisz rzeczownik „przyjaciół” w odpowiedniej formie.

a) fałszywemu (C.)	d) prawdziwych (B.)
b) z moim (N.)	e) sprawdzonym (C.)
c) drogi (W.)	f) o zaufanych (Ms.)

SŁOWNICTWO

12 W wielu związkach frazeologicznych występują nazwy różnych części ciała. Uzupełnij znane powiedzenia takimi nazwami.

a) Mieć na dłoni. (być dobrym)	
b) Ręka myje. (ochraniać się wzajemnie)	
c) Mieć lepkie (kraść)	
d) Mieć powyżej (mieć dosyć)	e) Wziąć za pas. (uciec)
f) Mieć duszę na (bać się)	g) Mieć kogoś na (pilnować)
h) Robić wielkie (dziwić się)	

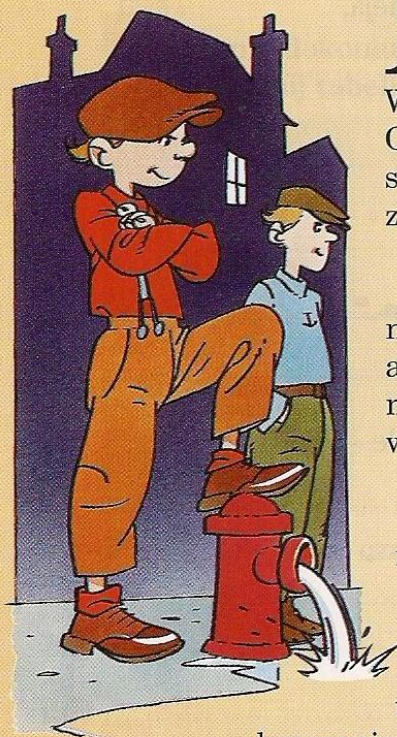

13 Utwórz rodziny wyrazów.

leczyć	zapalenie
↳	↳
↳	↳
↳	↳
↳	↳

„Piraci”

Między dwunastym a trzynastym rokiem życia Willy był strasznym nicponiem. Wszyscy się go bali. Oczywiście należał wtedy do „Piratów” — bandy urwisów, których kawały i występki codziennie wzbudzały zdumienie i wściekłość mieszkańców Timpelbach.

Ani ja, ani żaden z moich przyjaciół nie mieliśmy nic wspólnego z „Piratami”. Oczywiście nie byliśmy aniołkami i nieraz zbieraliśmy cięgi od rodziców, jednak od „Piratów” stroniliśmy, uważając niektóre ich występki za idiotyczne.

Ich przywódcą był niejaki Oskar Stettner, syn rzeźnika z ulicy Moines — czternastoletni spryciarz, prawdopodobnie silny jak na swój wiek. Nazwano go „Czerwonym Oskarem”, bo pomagał czasami ojcu w rzeźni. Przez jakiś czas stary Stettner próbował ujarzmić syna, karząc go straszliwie za najmniejsze wykroczenia. Ale Oskar miał skórę tak twardą, że ojciec rychło zrezygnował z bicia. Wtedy dopiero nicpoń triumfował, a bezczelność jego „Piratów” przekraczała wszelkie granice.

Pewnego dnia odkręcili po kryjomu korek od pompy przeciwpożarowej na Kozim Placu. Spowodowało to prawdziwą powódź. Wieśniaczki przybyłe na targ brodziły w wodzie, która porwała ich kosze z warzywami. Przeznaczone na sprzedaż kury i króliki potopiły się w klatkach. Bywalcy piwiarni Ratuszowej porzucali w popłochu kufle, uciekając przed zalewającą ich wodą.

I tym razem sprawców nie wykryto. Mało tego — nazajutrz dyrektor szkoły, pan Beese, zebrał nas wszystkich na dziedzińcu szkolnym i wygłosił złowieszczą mowę: „Nędznicy! — krzyknął — powinniście się wstydzić. Skoro jednak upieracie się w takim zachowaniu, uprzedzam was, że poniesiecie surowe konsekwencje. Dopóki nie wydadcie sprawcy tych aktów wandalizmu, które nie są ani śmieszne, ani dowcipne, będziecie zostawać o godzinę dłużej w szkole. I na tym się nie skończy! Strzeżcie się!”

ROZUMIENIE TEKSTU

1 Kim jest narrator?

☐ dorosłym wspominającym dzieciństwo	☐ przyjacielem Oskara Stettnera
☐ dzieckiem należącym do „Piratów”	☐ dorosłym opowiadającym o swoich dzieciach

2 Czy spowodowanie powodzi jest pierwszą psotą „Piratów”?
Uzasadnij odpowiedź (przytocz odpowiedni fragment).

.....

.....

3 Dlaczego przewano Oskara Stettnera „Czerwonym Oskarem”?
(napisz więcej niż powiedziano w tekście)

.....

.....

4 Na czym polegały wychowawcze metody pana Stettnera?

.....

.....

5 Skreśl przymiotniki, które nie odpowiadają charakterowi Oskara.

silny, wrażliwy, lękliwy, twardy, posłuszny, niegrzeczny, śmiały,
potulny, uległy, bezczelny, pomysłowy, uniżony, odporny

6 Spośród zapisanych rzeczowników podkreśl te, które określają dziecko
czyniące mniejsze lub większe psoty. Które z nich zostały użyte w tekście?

wandal, pętał, nicpoń, chuligan, ladaco, nędznik,
mistrz, atleta, gagatek, urwis, meloman, nieudacznik

.....

W Y P R A C O W A N I E

1 Tak jak autor opisał powódź, spróbuj opisać nieprzewidziane wydarzenie
(najlepiej humorystycznie).

2 Opisz Kozi Plac w dniu powodzi. Używaj czasu przeszłego.
Dodaj jak najwięcej szczegółów.

GRAMATYKA

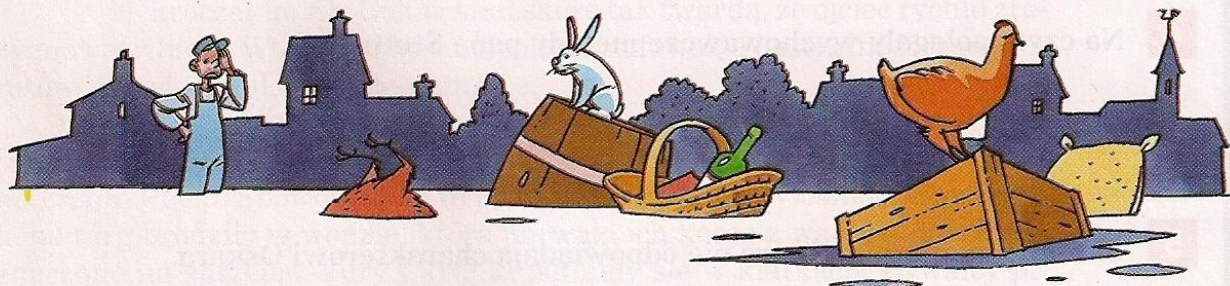

7 Wypisz z tekstu 3 zdania podrzędnie złożone, w których wystąpiły spójniki zapisane w nawiasach.

1. (bo)
2. (która)
3. (że)

8 Uzupełnij zdania podrzędne — zgodnie z treścią opowiadania.

- a) Willy był nicponiem, którego
- b) Stroniliśmy od „Piratów”, gdyż
- c) Oskara nazwano „Czerwonym”, bo
- d) Stary Stettner sądził, że
- e) „Piraci” odkręcili korek, żeby

STRONA BIERNA

9 Podkreśl dopełnienia, przekształć konstrukcję zdań z biernej na czynną.

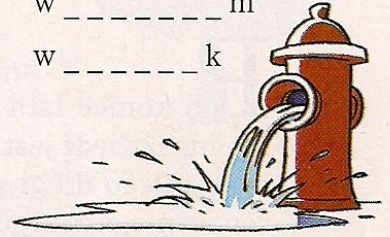
- a) Kosze warzyw zostały porwane przez wodę.
.....
- b) Kufle zostały gwałtownie porzucone przez piwoszy.
.....
- c) Apel został zorganizowany przez pana Beese.
.....
- d) Sprawca nie został wykryty przez dyrektora szkoły.
.....
- e) Historia została opowiedziana przez narratora.
.....

10 Utwórz przymiotniki od następujących rzeczowników:

spryt	śmiałość	złość
.....
anioł	żart	demon
.....

12 Zgadnij! Te słowa oznaczają psoty „Piratów” i zostały użyte w tekście.

k _ _ _ ł	w _ _ _ _ _ m
w _ _ _ _ _ e	w _ _ _ _ k
p _ _ _ dż	

11 Dopisz wyrazy podstawowe:

.....	→ wandalizm,	→ sąsiedztwo,
.....	→ ojcowski,	→ straszny,
		→ niewyraźnie,

ODMIANA CZASOWNIKA

13 Napisz następujące czasowniki w 3. osobie liczby pojedynczej w czasie przeszłym dokonanym i niedokonanym.

brać — wziąć robić — zrobić kręcić — odkręcić kończyć — skończyć

Czas przeszły dokonany

Czas przeszły niedokonany

14 Utwórz przysłówki od następujących przymiotników.

nonszalancki —

ostrożny —

niedbały —

codzienny —

15 Umieść teraz przysłówki w odpowiednich zdaniach.

a) Skradali się

b) Psocił

c) Zachowywał się

d) Strój miał

INTERPUNKCJA

16 Postaw w odpowiednich miejscach przecinki. Sformułuj zasadę, którą się kierowałeś.

- a) Oskarze jesteś naprawdę nieznośny.
- b) Nędznicy powinniście się wstydzić.
- c) Czy widział pan panie dyrektorze, kto to zrobił?
- d) Och ten Willy to straszny nicpoń.
- e) Halo co robisz przy tej pompie?

Zasada:

.....

.....

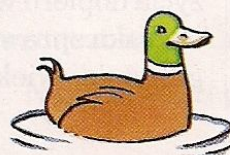
.....

.....

.....

.....

.....

Niedźwiedź

Pod koniec lata i jesienią niedźwiedź jest bardzo zajęty. Jego długi zimowy sen wymaga przygotowań. W czasie pięcio-, sześciomiesięcznej hibernacji¹⁾ niczego nie je. Musi więc przytyć jak najwięcej, by przeżyć z zapasów, aż do wiosny. Pożera więc wszystko, co napotka: owoce, orzechy, korzonki, owady, ryby.

Jeśli samica jest w ciąży, musi nie tylko utrzymać się przy życiu w zimie, ale również zachować dość energii na wykarmienie małych, które wówczas się urodzą. Przed zaśnięciem zwierzęta zapadające w sen zimowy muszą znaleźć sobie jaskinię, norę, dziuplę lub inną kryjówkę, w której będą mogły schronić się na tę porę roku. Dla niektórych zwierząt hibernacja jest prawie całkowita. Ich procesy życiowe zwalniają się znacząco. Temperatura ciała spada do kilku stopni powyżej zera. Tak się dzieje w przypadku jeża i nietoperza. Niedźwiedź nie zasypia aż tak głęboko. Temperatura jego ciała spada tylko o parę stopni — z 38 do 31/35, oddech jest zwolniony o jedną trzecią, a przemiana materii o połowę, natomiast jego serce bije tylko 10 razy na minutę zamiast 40, z wyjątkiem trzydziestu minut na dobę, kiedy powraca do

normalnego rytmu.

Zaletą niezbyt głębokiego snu jest możliwość obrony, gdy zaatakuje wróg, możliwość wykarmienia młodych i możliwość przeżycia, gdy temperatura gwałtownie spada; inne zwierzęta giną wówczas z zimna.

Zdarza się w czasie ciepłych dni zimowych, że niedźwiedź wychodzi ze swojej nory i spaceruje po okolicy.

Wiosną odczuwa wielki głód, ale nie je do syta. Zadawała się różnymi roślinami, które regulują jego

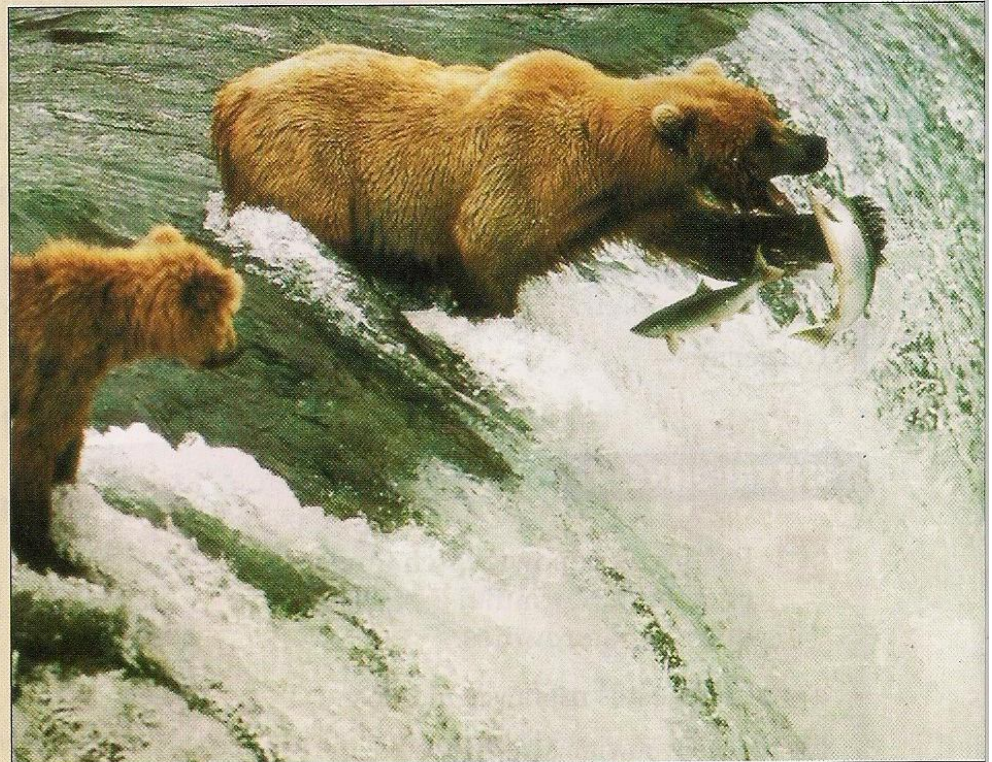
ki niedźwiedzi nie zapadają w sen zimowy. Wśród białych niedźwiedzi tylko samica zasypia, zachowując w ten sposób energię do wykarmienia małych. Prawdę mówiąc tylko niedźwiedź brunatny i niedźwiedź czarny zawsze zapadają w sen zimowy.

Uczta jesienna

Dla grizli²⁾ amerykańskich nadejście jesieni jest

1. Hibernacja: zimowy sen niektórych ssaków.

2. Grizli: wielkie niedźwiedzie z Ameryki Północnej.

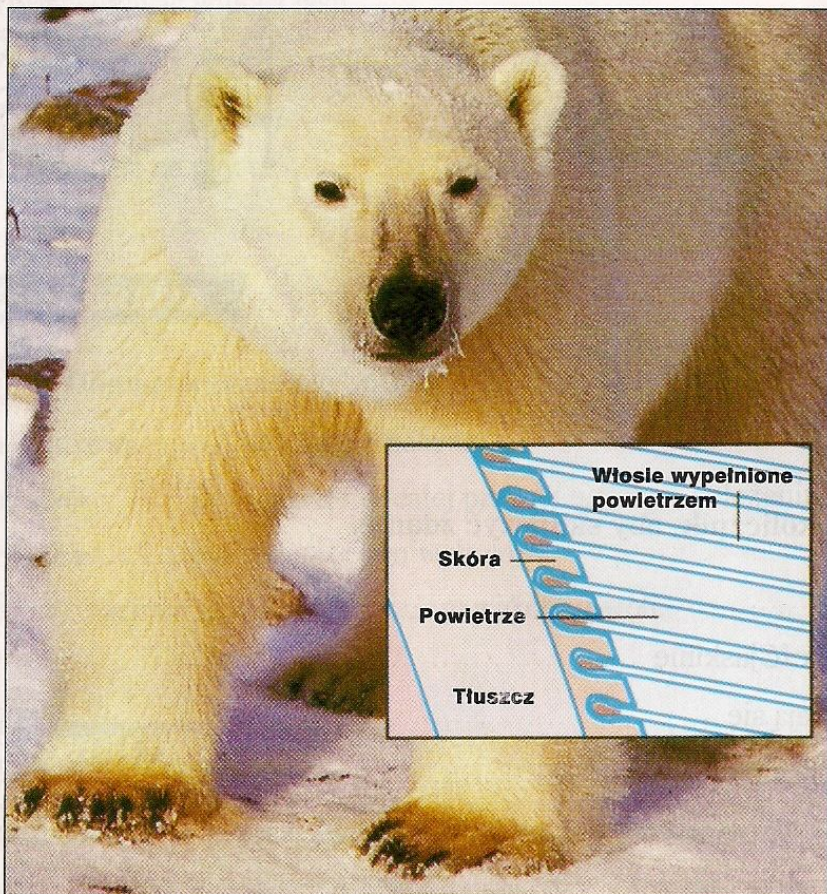

system trawienny. Powróci do normalnego trybu życia dopiero wówczas, gdy odzyska sprawność po długim śnie. Niektóre gatun-

sygnałem do uctowania. Zasadzają się na czatach wzdłuż wodospadów, czekając, aż łososie wpadną im w łapy.

Fotografie: Irot/Black Star/Ron Sanford z NHPA/Stephen Krasemann. Ilustracja: Mette Langebaek

Najważniejsza jest sierść.

Niedźwiedzie żyją w różnych klimatach, więc ich sierść jest bardzo ważna. Wypełnione powietrzem owłosienie znakomicie chroni zwierzę. Chroni je także gruba podskórna warstwa tłuszczu. W czasie upałów niedźwiedziom często jest gorąco. Niedźwiedź polarny, nie mogący biegać ani zbyt szybko poruszać, musi latem często nurkować, aby utrzymać stałą temperaturę ciała.

*Sésame, nr 7,
październik 1995*

ROZUMIENIE TEKSTU

1 Czy dobrze przeczytałeś? Prawda czy fałsz? (Zaznacz P lub F).

- a) W czasie snu zimowego niedźwiedź je korzonki.
- b) W czasie snu zimowego samica rodzi i karmi swoje małe.
- c) Temperatura ciała niedźwiedzia spada do 15°C.
- d) Jego serce bije normalnym rytmem przez pół godziny na dobę.
- e) Po przebudzeniu się niedźwiedź pochłania ogromne ilości jedzenia.
- f) Niedźwiedź łowi szczupaki.

P	F
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

2 Czym żywi się niedźwiedź przed zapadnięciem w sen zimowy?

.....

3 Niedźwiedź nie zasypia zbyt głęboko. Jakie są tego dobre strony?

.....

WYPRACOWANIE

Poinformuj nas w krótkim artykule o zwyczajach, sposobie odżywiania, charakterze... zwierzęcia, które dobrze znasz (pies, kot, chomik, suseł, ...).

Język polski ◆ Ćwiczenia językowe

GRAMATYKA

4 Dopisz okoliczniki i podaj ich nazwę.

- a) Niedźwiedź jest bardzo zajęty
- b) Niedźwiedź niczego nie je
- c) Temperatura ciała spada
- d) Zasadzają się na czatach

5 Wybierz odpowiedni okolicznik, aby skończyć zdanie.

- a) Niedźwiedź zasypia (miejsce)
- b) Zwierzęta muszą sobie znaleźć jaskinię (czas)
- c) Ich procesy życiowe zmieniają się (sposób)
- d) Wiosną odczuwa wielki głód, ale nie je (sposób)
- e) Niedźwiedzie żyją (miejsce)
- f) Niedźwiedziom często jest gorąco (czas)

SŁOWNICTWO I ORTOGRAFIA

6 Do każdego wyrazu dopisz dwa wyrazy pokrewne.

- przeżyć:
- ciąża:
- jeź:
- możliwość:
- wzdłuż:
- ważna:

7 Zamknij ciąg skojarzeniowy, dopisując wyraz zawierający „ó”.

a) zima, rzeka, kałuża, jezioro →

b) niedźwiedź, drzewo, pszczoła, śniadanie →

8 Utwórz rzeczowniki od następujących czasowników. Skorzystaj ze słownika!

a) hibernować → hibernacja	f) bić →
b) aspirować →	g) więzić →
c) ekspediować →	h) zwolnić →
d) okupować →	i) zasypiać →
e) reagować →	j) funkcjonować →

9 Dopisz przeczenie „nie” do rzeczowników i czasowników.

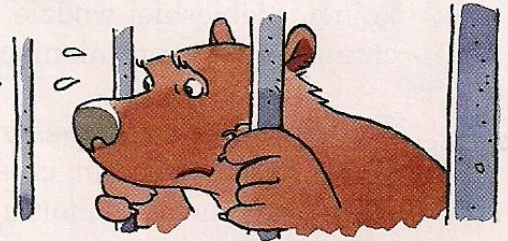
dęptać, deptanie, chodzić, chodzenie, wykonać, wykonanie, palić, palenie

- a) rzeczowniki —
- b) czasowniki —

10 Dopisz przeczenie „nie” — razem lub osobno.

- a) Niektóre gatunki niedźwiedzi zapadają w sen zimowy.
- b) Chyba żadne zwierzę lubi życia w woli.
- c) rozpalanie w lesie ognia jest dowodem rozsądku.
- d) Głupiec niszczący przyrodę to przyjaciel, lecz wróg człowieka.

11 Do podanych wyrazów dopisz po jednym synonimie.

a) przyroda →	f) ocalić →
b) las →	g) protestować →
c) wypoczynek →	h) zrozumieć →
d) egoizm →	i) zniszczyć →
e) przyjaciel →	j) pokornieć →

12 Korzystając ze słownictwa zgromadzonego w ćwiczeniu nr 10, ułóż dwa hasła.

- a) Podkreślające wartość przyrody.

.....

.....

.....

- b) Przestrzegające przed niszczeniem naturalnego środowiska.

.....

.....

.....

Zwycięski dzień

Jonathan Livingston jest wyjątkową mewą. Nie zadowala się zwyczajnym życiem. Całymi dniami, zamiast szukać pożywienia, stara się udoskonalić sztukę latania.

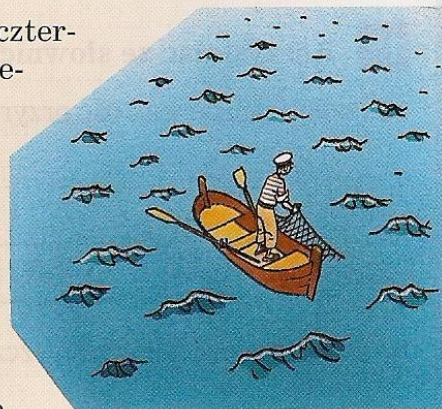
Ledwie świt wyłocił wschodnią część nieba, Jonathan Mewa już trenował. Wzbił się na wysokość tysiąca pięciuset metrów i patrzył stamtąd na kutry rybackie, które wyglądały jak drewniane wiórki płynące po spokojnej, niebieskiej wodzie. Nad nimi krążyło stado mew przypominające chmurę pyłu w promieniach słońca.

Jonathan, drżąc ze szczęścia, przeżywał dumę z pokonania lęku. Nagle złożył płasko przednią część skrzydeł, rozwinął krótkie, ostro zakończone płaty i zapikował ku morzu. Gdy na wysokości tysiąca dwustu metrów osiągnął prędkość trzystu sześćdziesięciu kilometrów na godzinę, poczuł, że wiatr stał się murem, który musi przebić. Przełknął ślinę. Gdyby przy tej prędkości rozwinął skrzydła, rozleciałby się na tysiąc mewich kawałków. Lecz szybkość upajała go, była mocą, szczęściem i najczystszy pięk-
nem. (...)

Tamtego ranka, tuż po wschodzie słońca, Jonathan Livingston Mewa leciał po raz pierwszy w życiu z szybkością trzystu sześćdziesięciu kilometrów, leciał z zamkniętymi oczyma i z piórami świszczącymi na wietrze. Triumfował! Maksymalna szybkość! Mewa lecąca z prędkością trzystu sześćdziesięciu kilometrów na godzinę! Cóż za wyczyn! To było bez wątpienia największe wydarzenie w historii Wspólnoty Mew. Przed Jonathanem Mewą otwierała się nowa era!

Wzniósł dziób ku niebu i wzbijał się z szybkością stu czterdziestu kilometrów na godzinę. Gdy zwolnił do trzydziestu, mógł rozwinąć wreszcie skrzydła. Statek pod nim wyglądał jak pływająca po morzu kruszyna chleba...

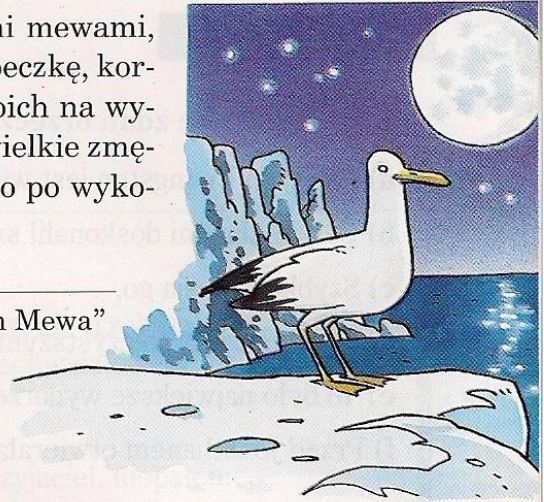
Powróciwszy do swojej strefy samotnych lotów, złożył skrzydła, by zapikować z wysokości dwóch tysięcy czterystu metrów. Natychmiast rozpoczął obrót wokół własnej osi. Odkrył wtedy, że jedna lotka przesunięta o ułamek centymetra w trakcie bardzo szybkiego lotu pozwala na zręczne i majestatyczne wirowanie. Zauważył też, że przy wielkich szybkościach kilka piór uniesionych jednocześnie zmieniało lot w wirowanie przypominające tor pocisku wystrzelonego z karabinu. W ten sposób Jonathanowi udało się pierwsza w historii mew podniebna akrobacja.

Tego dnia nie tracił czasu na rozmowy z innymi mewami, lecz latał jeszcze po zachodzie słońca. Odkrył pętlę, beczkę, korkociąg, koło. Kiedy Jonathan Mewa dołączył do swoich na wybrzeżu, była już noc. Kręciło mu się w głowie i czuł wielkie zmęczenie. Mimo tego, pełen radości, wylądował dopiero po wykonaniu ostatniej pętli.

Richard Bach „Jonathan Livingston Mewa”

ROZUMIENIE TEKSTU

- 1** O jakiej porze dnia rozpoczyna się ta historia?
O jakiej porze się kończy?

- 2** Co zrobił Jonathan w tym czasie? W jakim celu?

- 3** Co odczuwa Jonathan na początku historii? A na końcu?
.....
.....
.....

- 4** Odczucia mewy.
Wykreśl to, co nie pasuje.
Jonathan odczuwa: entuzjazm — radość —
szczęście — dumę — wstyd — lęk — złość.

- 5** Charakter mewy.
Wykreśl to, co nie pasuje.
Jonathan jest: śmiały — lekkomyślny —
uparty — chwiejny — stanowczy —
odważny — nieśmiały.

- 6** Jakiego rodzaju zdań używa autor w celu wyrażenia zwycięskich myśli mewy?
.....
Ile ich naliczyłeś?

- 7** Wypisz porównania użyte przez autora.
 - a) Kutry rybackie wyglądają jak
 - b) Mewy krążące nad kutrem są
 - c) Statek wygląda jak
 - d) Kilka uniesionych piór powodowało, że wirował jak

W Y P R A C O W A N I E

Po szalonym dniu samotnych ćwiczeń Jonathan dołączył do swoich na wybrzeżu. Wyobraź sobie dalszy ciąg.

GRAMATYKA

8 Wypisz ze zdań orzeczenia.

- a) Jonathan Livingston jest wyjątkową mewą.
- b) Całymi dniami doskonalili sztukę latania.
- c) Szybkość upaja go.
- d) Szybkość jest najczystszyim pięknem.
- e) To było największe wydarzenie w historii.
- f) Przed Jonathanem otwierała się nowa era.

- (.....)
- (.....)
- (.....)
- (.....)
- (.....)
- (.....)

9 W jakim przypadku występują orzeczniki?

- a) Jest ptakiem.
- b) Jest rekordzistą.
- c) Jest odważny.
- d) Jest śmiałą mewą.

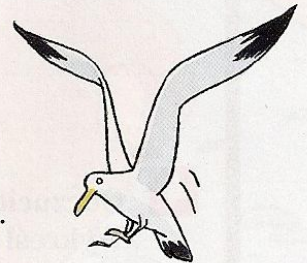
10 W jakim przypadku występują:

- a) orzeczniki wyrażone rzeczownikiem?
.....
- b) orzeczniki wyrażone przymiotnikiem?
.....
- c) przydawki przymiotne określające orzeczniki wyrażone rzeczownikiem?
.....

ZDANIE WSPÓLRZĘDNIIE ZŁOŻONE

11 Połącz zdania składowe spójnikami: lub, i, więc, lecz.

- a) Jonathan złożył płasko przednią część skrzydeł zapikował ku morzu.
- b) Był bardzo zmęczony, otwierała się przed nim nowa era.
- c) W czasie lotu przesuwiał nieznacznie jedną lotkę unosił kilka piór.
- d) Zrobiło się całkiem ciemno, musiał przerwać podniebne loty.

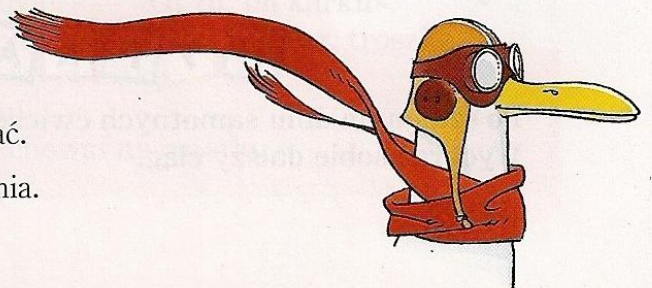

12 W jakich zdaniach współrzędnie złożonych stosujemy spójniki:

a) i, oraz, a, ani?	c) albo, lub, bądź?
b) ale, lecz, a, tylko?	d) więc, dlatego, toteż?

13 W niektórych zdaniach brakuje przecinków. Wstaw je.

- a) Ani nie przyszedł ani nie zatelefonował.
- b) Wyjadę nad morze lub spędzę wakacje w górach.
- c) Albo się zmieni sytuacja albo będę musiał wyjechać.
- d) Nie przeczytał lektury ani nie napisał wypracowania.

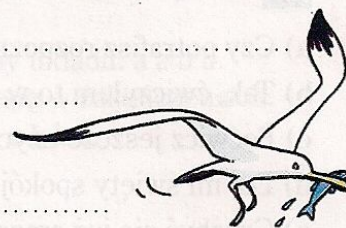

14 Pole wyrazowe dotyczące lotnictwa jest w opowiadaniu często używane. Wypisz wyrazy, które do niego należą.

.....

.....

.....

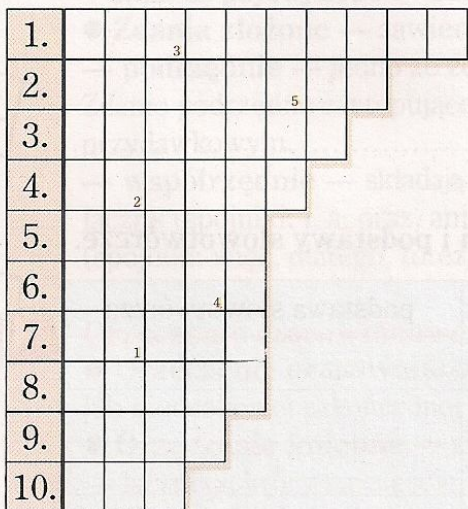
15 Nie pomył słów brzmiących podobnie. Połącz każdy wyraz z jego definicją.

adaptować	●	●	uznać cudze dziecko za własne
adoptować	●	●	przystosowywać
formować	●	●	wyrazić myśli
formułować	●	●	część wyrazu pochodnego
format	●	●	nadawać kształt
formant	●	●	wielkość, wymiar

16 Wyjaśnij przenieśne znaczenie następujących zwrotów i wyrażeń:

- a) z lotu ptaka →
- b) lotem błyskawicy →
- c) obniżyć loty →
- d) zrozumieć w lot →
- e) latać jak kot z pęcherzem →

17 Ptasia zabawa ortograficzna. Wpisz do diagramu nazwy ptaków. Litery z oznaczonych pól utworzą rozwiązanie.

1. piórka z przedrostkiem
2. pierwsza wiosny nie czyni
3. podrzuca jajka
4. lepszy w garści niż gołąb na dachu
5. nie może wybrać się za morze
6. każdy ma swój czubek
7. wszyscy mu zazdroszczą wzroku
8. „ptak” u dawnej studni
9. oka nie wykole
10. bohater zbioru testów „Masz problem...”

HASŁO

--	--	--	--	--

Tematy 1-2-3

1 Rozpoznaj rodzaje zdań.

a) Czy potrafisz rozpoznać rodzaje zdań?	● oznajmujące
b) Tak, ćwiczyłem to w „Małym Leonardzie”.	● pytające
c) Poćwicz jeszcze użycie znaków interpunkcyjnych.	● rozkazujące
d) Daj mi święty spokój!	● wykrzyknikowe
e) Czyżbyś się już zmęczył?	

2 Dopisz przeczenie „nie” (razem lub osobno).

- Odkąd lubisz gramatyki?
- Ja jej nawidzę od urodzenia!
- Bardzo mnie to pokoi.
- Nic na to mogę poradzić.
- Ależ ty przecież jeszcze znasz „Małego Leonarda”!

3 Wpisz do odpowiednich rubryk zdania z tekstu.

„Mały Książę” jest baśnią i powiastką filozoficzną. Jest to historia chłopca, który szukał przyjaciół. Opuścił swoją małą planetę i wylądował na Ziemi. Tu spotkał lisa. On powiedział mu, że najważniejsza w życiu jest przyjaźń.

a) Zdanie pojedyncze	●
	●
b) Zdanie złożone podrzędnie	●
	●
c)*Zdanie złożone współrzędnie	●

4 Dopisz 5 wyrazów pokrewnych.

dom —

5 Utwórz formy dokonane, wypisz przedrostki i podstawy słowotwórcze.

niedokonany	dokonany	przedrostek	podstawa słowotwórcza
czytać			
uczyć			
rozumieć			
nieść			
brać			

1 Podkreśl przydawki. Jakimi częściami mowy zostały wyrażone?

- a) Dom brata stał na wzgórzu. (.....)
- b) Jego uszy są niezwykle. (.....)
- c) Opowiem ci bajkę o krasnoludkach. (.....)
- d) Złe wilki to wymysły. (.....)
- e) Trzecie ćwiczenie jest trudne. (.....)

2 Wstaw w odpowiednie miejsca przecinki.

- a) Znalazłem naprawdę interesującą pouczającą książkę.
- b) Długi ciężki i smutny żywot wiódł stary Baltazar.
- c) To jest zagadnienie którego nie rozumiem.
- d) Znam człowieka za którego mogę ręczyć.
- e) Ocena którą dostałem bardzo mnie ucieszyła.

3 Dopisz zdania poprzedzające, aby zaimki nabrały znaczenia.

- a) Sprzedaj mi go.
- b) On zawsze zapomina.
- c) Nie mów jej o niczym.
- d) Nie rozumiem ich.
- e) Kupię je jutro.

4 Dopisz po jednym synonimie.

- a) interesujący —
- b) szczodry —
- c) zabawny —
- d) nudny —
- e) świetny —

5 Zmień konstrukcję zdań z czynnej na bierną. Podkreśl orzeczenia.

- a) Listonosz przyniósł list.
- b) Mama pierze bluzkę.
- c) Myśliwy dostrzegł zającą.
- d) Saperzy odbudują most.
- e) Lektor będzie czytał wiadomość.

Tematy 7-8-9

1 Podkreśl okoliczniki i nazwij je.

- a) Nad ranem chwycił tęgi mróz. (.....)
- b) Nie przyszedł z powodu choroby. (.....)
- c) Maciek biega bardzo szybko. (.....)
- d) Mama wyszła po chleb. (.....)
- e) Niedźwiedzie śpią w jaskiniach. (.....)

2 Połącz człony zdań podrzędnie złożonych, aby stanowiły logiczną całość.

a) Gdy dobrze podjadły,	●	●	które łapią w wodospadzie.
b) Jedzą łososie,	●	●	poczuły się senne.
c) Gdy już znajdą norę,	●	●	będą bardzo głodne.
d) Będzie karmić małe,	●	●	zasną na zimę.
e) Gdy obudzą się wiosną,	●	●	żeby rosły zdrowo.

3 Postaw w odpowiednich miejscach przecinki.

- a) Niedźwiedziu zbudź się już wiosna.
- b) Bardzo napsociłeś niedźwiedziu musisz przeprosić.
- c) Proszę pani czy istnieją niedźwiedzie tropikalne?
- d) Och te niedźwiedzie są bardzo żarłoczne.
- e) Hej uważaj grizli jest niebezpieczny!

4 Zamknij ciąg skojarzeniowy, dopisując wyraz zawierający „h”.

- a) mundur, obóz, rajd →
- b) karty, kasyno, bankrut →
- c) kask, krążek, lód →
- d) para, zioła, gardło →
- e) samolot, garaż, lotnisko →

5 Nazwij rodzaj zdań złożonych współrzędnie. W niektórych wstaw przecinki.

- a) „Piraci” mieli niemądre pomysły więc ich unikaliśmy. (.....)
- b) Niedźwiedzie znajdują jaskinie i zasypiają na zimę. (.....)
- c) Zwierzęta śpią ale temperatura ich ciała spada nieznacznie. (.....)
- d) Skończę to ćwiczenie lub odłożę je do jutra. (.....)
- e) Albo zrobiłem wszystko dobrze albo popełniłem jakiś błąd. (.....)

MAŁY *Leonardo*

Czy chcesz być pewnym sukcesu w następnej klasie?

**Wykorzystaj wolne chwile
w czasie weekendu, ferii, wakacji,
aby sprawdzić, ile już wiesz.**

**Wykorzystaj książki
serii „Mały Leonardo”, które:**

- poruszając najistotniejsze elementy programu szkolnego z języka polskiego i matematyki z klas poprzednich, pozwolą Ci lepiej zrozumieć otaczający świat;
- stawiając najważniejsze pytania o kompetencje, umożliwią rozpoznanie Twojego potencjału intelektualnego, faktycznego zasobu wiedzy i umiejętności;
- równoważąc poznanie, trening i zabawę, zapewnią Ci przyjemność w czerpaniu z bogactwa wiedzy.

Etap zerowy — Przedszkole

- Zeszyt 1 — dla dzieci w wieku 4-5 lat
- Zeszyt 2 — dla dzieci w wieku 5-6 lat

Etap pierwszy — Nauczanie elementarne

- Zeszyt 3 — po pierwszej klasie SP
- Zeszyt 4 — po drugiej klasie SP
- Zeszyt 5 — po trzeciej klasie SP

Etap drugi

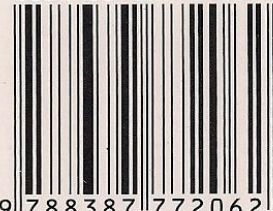
- Zeszyt 6 — po czwartej klasie SP
- Zeszyt 7 — po piątej klasie SP
- Zeszyt 8 — po szóstej klasie SP (język polski)
- Zeszyt 9 — po szóstej klasie SP (matematyka)

Etap trzeci

- Zeszyt 10 — po pierwszej klasie gimnazjum (język polski)
- Zeszyt 11 — po pierwszej klasie gimnazjum (matematyka)

ISBN 83-87772-06-2

9 788387 772062